

Olulise kliimamõju määratlemine kliimamõju hindamise lihtsustamiseks KMH ja KSH protsessides

Lõpparuanne

Hankeleping nr. 4-1/25/159

Jaanuar 2026

Valdur Lahtvee
Marko Kaasik
Ivo Krustok
Terje Tammekivi

Sisukord

Kokkuvõte	1
Sissejuhatus	4
1. Olulise kliimamõju määratlemine Eesti õigusruumis	6
2. Teiste riikide kogemus olulise kliimamõju määratlemisel ja selle tarbeks künnisvõimsuste seadmisel	9
2.1 Läti.....	9
2.2 Soome	12
2.3 Rootsi.....	13
2.4 Taani	16
2.5 Ühendkuningriik.....	17
2.6 Saksamaa	21
3. Olulise kliimamõju määratlemine	24
3.1 Olulise kliimamõju künnistasemed ja nende eri tasemetega rakendamisel mõjutatud sektorid ja ettevõtted	25
3.2 Künnisväärtuse valiku põhjendus	32
4. Tundlikkuse analüüs	34
5. Ettepanekud seaduste ja määruste muutmiseks	45
5.1 Kliimakindla majanduse seadus (eelnõu).....	45
5.2 Keskkonnaseadustiku üldosa seadus.....	46
5.3 Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus	47
5.4 Keskkonnaministri määrus nr 34 "Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded"	49
6. Kaasamine	51
Viited	54
Lisa 1. Kaasamiskoosolekule registreerunute nimekiri	56
LISA 2. KHG heite (CO₂ ekv) künnisväärtust 20 000 tonni ületanud turbatootmis- ettevõtte- ja alad 2024. aastal	58

Kokkuvõte

Analüüsi tulemusena soovitame „olulise kliimamõju“ Eesti seadusandluses määratleda. Lähtudes aruteludest, mis on viimaste aastate jooksul Eesti kliimapoliitikas toimunud, on raporti autorite hinnangul kõige sobilikum koht selle määratlemiseks koostamisel olev kliimakindla majanduse seadus.

Samuti leiavad autorid, et olulise kliimamõju piiritlemiseks vajalikud künnis- või sihttasemed on kasulik kehtestada ja ajakohastada kliimapoliitika eest vastutava ministri määrusega, lähtudes seaduses antavast volitusest. See võimaldab tasemeid paindlikult uuendada kooskõlas riiklike kliimaeesmärkide perioodilise muutumisega ja 2050. aasta kliimaneutraalsuse trajektooriga.

Kuna töö lähteülesandes piiritleti analüüs ja selle analüüsi põhjal ettepanekute tegemine KMH ja KSH protsessi muutmisega, siis on autorite hinnangul otstarbekas täiendada ka Keskkonnaministri määrust nr 34, lisades künnistasemed ning juhised, kuidas eri künnistega tegevuste kliimamõju hinnata. Määratluse sõnastusena soovitame käsitleda olulise kliimamõjuga tegevusena tegevust, mille käigus kasvuhoonegaaside heide (või sidumise vähenemine) ületab kehtivad künnised. Vajadusel saab lisada või jätta välja eraldi elemendi kliimakindluse/haavatavuse kohta, arvestades soovi hoida leevendamise ja kohanemise käsitlus õigusselguse huvides eristatuna. Ka KSH korral peaks lähtuma samast määrusest.

Analüüsi koostanud ekspertide hinnangul on „olulise kliimamõju“ mõiste sisseviimisel kliimakindla majanduse seadusesse see senisest märksa selgemalt määratletud ja kliimapoliitika eest vastutaval ministril on volitus kehtestada ning vajaduse korral muuta olulise kliimamõju piirtaset (piirtasemeid). Ettepanekutena toodud muudatustega täpsustatakse ühtlasi, millises ulatuses tuleb keskkonnamõju hindamisel (KMH) ja keskkonnamõju strateegilisel hindamisel (KSH) kliimamõju arvesse võtta ning millist metoodikat kasutada tegevusega kaasnevate kasvuhoonegaaside heitkoguste arvutamisel.

Nii ELi taksonoomiamääruste rakendamisjuhistes kui ka rahvusvahelises praktikas kasutatakse ISO standardite kõrval laialdaselt kasvuhoonegaaside protokoll (*Greenhouse Gas Protocol*) standardeid, mis pakuvad hindamiseks kolme erinevat taset. Tegemist on maailma enimkasutatavate vabatahtlike kasvuhoonegaaside heitkoguste hindamise ja aruandluse standarditega, mis hõlmavad heite hindamist ettevõtete ja organisatsioonide, toodete ning näiteks ka linnade tasandil. KHG protokoll standardid võtavad arvesse nii otseseid kui ka kaudseid heiteid ning jagavad need kolme erineva mõjuala ehk skoobi (scope) vahel.

Mõjuala/skoop 1 alla kuuluvad otsesed heited, mis tekivad ettevõtte omanduses olevatest või kontrollitud allikatest. Näiteks heitkogused, mis tekivad kohapeal fossiilkütuste põletamisest (nt ettevõtte kohtküttesüsteemid, diisलगeneraatorite kasutus, bensiini/diisלקütuse kasutus tööstusmasinates ja ettevõtte sõidukites).

Mõjuala/skoop 2 all hinnatakse kaudseid emissioone, mis on seotud sisseostetud energia tarbimisega (ostetud elekter, küte, jahutus). Seda heidet võetakse arvesse, kuna ettevõtte/arendajal on otsene kontroll energiatarbimise üle, näiteks võimalus

vähendada energiatarbimist energiatõhususe meetmetega või minna üle fossiilenergialt taastuenergia (elektri) tarbimisele.

Mõjuala/skoop 3 on kõige laiem valdkond, kuhu kuuluvad muud kaudsed heited, mis tekivad projekti/tegevuse/toote väärtusahela algus- ja lõpuosas (ingl k *upstream* ja *downstream* KHG heited). Näiteks tooraine või lähtematerjalide tootmisel või maavarade kaevandamisel tekkiv heide, sisseostetud materjalide töötlemise ja transpordiga seotud kaudne KHG heide, toote kasutamisest tekkiv KHG heide, jäätmete ja tarbitud vee (reovee) käitlemisega kaasnev KHG heide. KMH-des võib kaudse heite all hinnata ka modaalset nihke (positiivset kliima)mõju, st transpordiliikide muutuse mõju (nt kaubaveo üleviimisel maanteelt raudteetranspordile) või asendusefekti, nt taastuenergia tootmisel fossiilkütuste kasutamisega ära hoitud KHG heidet.

Sama KHG protokoll metoodikal põhineb ka Kliiministeriumi soovitatav [Organisatsioonide kasvuhoonegaaside jalajälje arvutamise mudel ja juhend](#).

Ka käesoleva töö tulemusel ette pandud olulise kliimamõju määratluse künnise 20 000 tCO₂ekv/a kõrval teeme ettepaneku olulise kliimamõju kõrval eristada kahe lisatasemena ka mõõdukat kliimamõju, kuhu alla kuuluksid tegevused, mille tulemusena heidetakse välisõhku KHG vahemikus 5000-20 000 tCO₂ekv/a ja vähest kliimamõju, kuhu alla jääksid tegevused, mille heide aastas on alla 5000 tCO₂ekv.

Selline kolmetasandiline mõju määratlus loob KMH ja KSH käigus kliimamõju hindamiseks selgema piiri ning võimaldab rakendada KHG protokoll metoodikat selgelt eristatud kolmes eri mahus. Olulise kliimamõjuga tegevustele on vaja teha mõjualade 1-3 hindamine, mõõduka kliimamõjuga tegevustele mõjualade 1-2 hindamine ja vähese kliimamõjuga tegevustel mõjuala 1 hindamine. KHG protokoll metoodika järgimist on lihtsam kavandada ja läbi viia nii keskkonnamõju hindajatel kui ka KMH protsessi kõigil teistel osapooltel ja KMH/KSH aruannete kvaliteet on seeläbi parem ja hindamised üle riigi ühtlasemad.

Pakutud täienduste sisseviimine Eesti regulatsioonidesse ei tähenda automaatselt, et kliimamõju hindamise selgemaks muutumise tõttu väheneks KMH või KSH läbiviimise vajadus, kuna enamikul juhtudest tuleneb selle vajadus kavandatava tegevusega kaasnevatest muudest kui kliimamõjudest.

Ka eelhindamise etapis saab otsustaja kasutada sama KHG protokoll metoodikat hindamiseks, kas kliimamõjust tulenevalt on vajalik KMH läbi viia ja mis tasemel:

- **Kui tegevusega kaasneb KHG heide 20 000 ja enam tonni CO₂ekv/aastas**
- oluline mõju, KMH on kohustuslik ja selle läbiviimise käigus vaja läbi viia põhjalik (mõjuala 1-3) kliimamõjude hindamine riiklikke kliimaeesmärke silmas pidades.
- **Kui tegevusega kaasneb KHG heide 5 000–20 000 tonni CO₂ekv/aastas**
- mõõdukas mõju, KMH on kohustuslik ja selle käigus on vaja läbi viia osaline (mõjualade 1 ja 2) kliimamõjude hindamine (kui tegevus toimub tundlikul alal, siis põhjalik kliimamõjude hindamine)
- **Kui tegevusega kaasneb KHG heide on alla 5 000 tonni CO₂ekv/aastas** -
tõenäoliselt väheoluline mõju, KMH-d pole vaja algatada, sest loa taotluses on loa taotleja juba esitanud andmed mõjuala 1 kliimamõjude hindamine. Kui see väheolulise kliimamõjuga tegevus toimub aga kliimamuutuste suhtes tundlikul alal, siis on vaja algatada KMH ja viia läbi osaline mõjualade 1 ja 2

KHG heite inventuur ja hinnata nii tegevust mõjutada võivaid kliimariske kui ka võimalikku kliimarisikide võimendamist tegevuse tagajärjel.

Kliimamuutuste suhtes tundlikuks alaks loetakse riigi tellitud kliimarisikide kaardistamise tulemusel leitud alad, kus kaardistuse subjektiks olnud muutused avalduvad. Nii on täna riiklikult kaardistatud üleujutusohuga alad, mille kaardirakendus on nähtaval [Maa- ja Ruumiameti geo-portaali üleujutuste kaardirakenduses](#), kui ka ekstreemse kliimasündmuse, näiteks kuumasaarte, tekkealad, mis on nähtavad sama portaali [soojussaarte kaardirakenduses](#).

Mitmes ELi riigis on kaardistatud kliimarisikidena lisaks eelpoolmainituile ka intensiivsete sademete, kaldaerosiooni, põua ja tuleohuriskiga alad. Hea näide on [Taani kaldaerosiooni riskide kaardistus](#), kus lisaks riskialade esiletoomisele näidatakse ka iga ala kohta, mis meetmeid riskide leevendamiseks ja minimeerimiseks rakendada. Ka Eesti Keskkonnagentuuri ilmateenistus peab vastavalt ilmastikule kujunevat [tuleohu prognoosi kaarti](#).

Sissejuhatus

Kliimaministeeriumi tellimusel Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskuse (SEI Tallinna) ja Tartu Ülikooli (TÜ) koostatud uurimistöö eesmärk oli defineerida ja piiritleda oluline kliimamõju. Olulise kliimamõju määratlus peaks tulevikus andma keskkonnamõju hindajatele suunise hindamismetoodika valimiseks – seda nii kavandatavale tegevusele eelhinnangu andmisel, KMH/KSH vajalikkuse üle otsustamisel kui tegevuse mõju hindamisel. Samuti peaks määratlus tegema keskkonnakaitseloa andjale selgemaks loa andmise üle otsustamise. Uuringu aruandes toodud olulise kliimamõjuga valdkondade ja tegevuste künnisvõimsuste ettepanekud aitavad vastavates õigusaktides eeldatavasti ühtsustada ja kiirendada kliimamõju hindamist keskkonnamõju hindamise (KMH) ning keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) protsessides.

Ettepanekute tegemisel võeti arvesse, et KMH ja KSH reguleerivates seadustes ning Vabariigi Valitsuse ega valdkonna ministri määrustes pole oluline kliimamõju ega selle künnised seni sätestatud. Riiklikesse regulatsioonidesse piirmäära lisamine siintoodud ettepanekute alusel on eraldi seadusandlik protsess ja ei ole antud uuringu koostamise osa.

Olulise kliimamõjuga tegevuste määratlemine ja nende tegevuste künnisvõimsuste täpsustamine võimaldab KMH ja KSH käigus selgemini valida kliimamõju hindamise metoodika. Põhjalikult hinnatakse vaid neid tegevusi ja strateegilisi planeerimisdokumente, millel on tõenäoliselt oluline kliimamõju. Uuringus on analüüsitud, kuidas kasutada mõjuhindamistes selgemaid kliimamõjude künniseid, et keskenduda olulisematele kasvuhoonetegaaside (KHG) heite allikatele, määratledes ja täpsustades olulise kliimamõju mõistet. See võimaldab vältida ja/või lihtsustada kliimamõju hindamist juhtudel, kus kavandatava tegevuse mõju on ebaoluline või olematu. Nii on võimalik vähendada ettevõtete halduskoormust, riigiasutuste töökoormust ning muuta hindamisprotsessid sihipärasemaks ja tõhusamaks.

Olulise kliimamõju määratlemine aitab tegevusloa andjal otsustada, kas uue keskkonnakaitseloa andmisel või olemasoleva loa pikendamisel mahuvad kavandatud tegevuse KHG heitkogused riiklike kliimaeesmärkide raamidesse ning kas keskkonnakaitseloa on vaja seada tingimused leevendusmeetmeiks või jätta luba andmata. Olulise kliimamõju piirmäära ületamine ei ole alus loa välja andmata jätmiseks, vaid näitab vajadust teha põhjalik KMH. Kui KMH/KSH käigus selgub, et olulist kliimamõju pole võimalik vältida või leevendada tasemeni, mis jääb alla olulise kliimamõju künnise, siis on see alus keskkonnakaitseloa väljaandmisest keeldumiseks või strateegilise arengudokumendi kehtestamata jätmiseks.

Töö käigus on läbi viidud järgmised tegevused:

- Eesti õigusaktide analüüs;
- analüüs selle kohta, kuidas on teised riigid käsitlenud KMH ja keskkonnakaitselubade menetluses kliimamõju olulisust ning künnisvõimsuste rakendamist;
- Eestile sobiliku olulise kliimamõju määratluse ja võimalike künnisvõimsuste ettepaneku sõnastamine;
- arutelu huvigruppidega olulise kliimamõju määratlusele ja künnisvõimsuste sobivusele tagasiside saamiseks;
- kaardistus nii heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS1 ja HKS2) kui ka jagatud jõupingutuste määrase (JJM) alla käivatest ettevõtetest ja valdkondadest, mida võivad väljapakutud olulise kliimamõju piiritlemise künnised mõjutada;
- tundlikkuse analüüs, et määrata kui paljudele ettevõtetele/valdkondadele langeb kohustus enne tegevusloa andmist koostada põhjalik KMH pakutud künnisvõimsuste eri tasemete rakendamisel;
- ettepanekute sõnastamine konkreetsete seaduste ja määruste muutmiseks, et rakendada olulise kliimamõju määratlust ja künnisvõimsuseid KMH ja KSH protsessides ning võtta aluseks keskkonnakaitselubade välja andmisel.

Kõik käesolevas töös esitatud seisukohad olulise kliimamõju määratlemiseks, künnistasemete seadmiseks ning ettepanekud Eesti seaduste ja määruste täiendamiseks lähtuvad töö koostanud ekspertide kogemusest ja parimast arusaamast, kuidas tuleks kliimamõju määratlus ja olulise kliimamõju künnistaseme väärtused eri variantidena kehtivasse keskkonnakaitselubade regulatsiooni lisada. Need ettepanekud ei ole siduvad tellijale ega kolmandatele osapooltele rakendamiseks.

1. Olulise kliimamõju määratlemine Eesti õigusruumis

Eesti Vabariigi õigusaktides pole olulist kliimamõju otseselt määratletud. Seadustes on sõnastatud, mida mõeldakse keskkonnamõju all, kuid kliimamõju pole muudele keskkonnaaspektidele avalduva mõju kõrval eraldiseisvana välja toodud. Kliimamõju on muude keskkonnaaspektide kõrval eraldi sõnastatud määrustes. Ka olulise keskkonnamõju määratlus pole seadustes selgelt sõnastatud.

Eestil on seatud riiklik kliimanetraalsuse eesmärk aastaks 2050 („Eesti 2035“ ja „Kliimapolitika põhialused aastani 2050“) ning vahe-eesmärk vähendada aastaks 2035 heidet kuni tasemeni 8 mln tonni CO₂ekv. Keskkonnamõjuga tegevuste kavandamisel tuleb juba praegu hinnata tegevuse kooskõla nimetatud riiklike eesmärkidega.

Keskkonnaseadustiku üldosa seadus (KeÜS) mainib olulist keskkonnamõju kui üht põhjust olulise keskkonnahäiringu tekkimiseks.

KeÜS § 3. Keskkonnahäiring

(1) Keskkonnahäiring on inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale, sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, heaolule või varale või kultuuripärandile. Keskkonnahäiring on ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata.

(2) Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, eeldatakse olulise keskkonnahäiringu tekkimist:

- 1) käesoleva seaduse § 7 lõikes 3 sätestatud keskkonna kvaliteedi piirväärtuse ületamisel;*
- 2) käesoleva seaduse § 7 lõikes 5 sätestatud saastatuse põhjustamisel;*
- 3) keskkonnakahju põhjustamisel;*
- 4) olulise keskkonnamõju põhjustamisel;*
- 5) olulise ebasoodsa mõju tekitamisel Euroopa Liidu Natura 2000 (edaspidi Natura) võrgustiku alale.“*

KeÜS § 52. sätestab keskkonnakaitseloa andmisest keeldumise alused. Selle paragrahvi lõikes 1 on toodud, et keskkonnaloa andja keeldub keskkonnaloa andmisest, kui:

tegevusega kaasneb keskkonnoaht, mida ei ole võimalik vältida, välja arvatud juhul, kui huvi keskkonnaloa andmiseks on ülekaalukas ja tegevusel puudub mõistlik alternatiiv ning on võetud ohu vähendamise meetmed (punkt 6);

keskkonnaloa alusel kavandatava tegevusega kaasnevate heidete lisandumisel oleks keskkonna kvaliteedi piirväärtus ületatud. Erandina võib keskkonnaloa anda juhul, kui keskkonna kvaliteedi piirväärtus ületatakse, kuid üksnes kuni kuue kuu vältel ning huvi loa andmiseks kaalub üles keskkonnariski (punkt 8);

keskkonnanaloo alusel kavandatava tegevusega kaasnevate heidete lisandumisel tekkinud keskkonnanahäiring tooks kaasa vajaduse keskkonna kvaliteedi piirväärtuse järgimiseks edaspidi keelduda keskkonnanaloo andmisest teisele isikule ning avalik huvi keskkonnanahäiringu vältimiseks mitte anda taotletud luba on kaalukam kui huvi taotletava keskkonnanaloo andmiseks (punkt 9).

Paraku ei rakendu KeÜS sätestatud keskkonnakaitseloo keeldumise alused kasvuhoonegaaside heitele, sest kasvuhoonegaaside sisaldusele välisõhus pole Eestis piirväärtusi kehtestatud.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 2² sätestab, et „Keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara“. Keskkonnamõjuna on muude aspektide kõrval eeldatavalt mõeldud ka mõju kliimale, kuna kliimamuutused avalduvad pikaajaliste protsessidena, mis ühe inim põlvkonda ajaskaalal on pöördumatud.

KeHJS § 6 lõige 1 loetleb rea tegevusi ja nende künnisvõimsusi, mille puhul eeldatakse automaatselt, et nende tegevuste elluviimisega kaasneb oluline keskkonnamõju. Samas ei täpsustata, milline neist olulise keskkonnamõjuga tegevustest omab olulist kliimamõju.

KeHJS § 6 lõige 2 loetleb valdkonnad, mille puhul on otsustajal vaja anda eelhindang, kas nende tegevuste elluviimisel on oluline keskkonnamõju. Sama paragrahvi lõike 4 alusel on täpsustatud nimistu kehtestanud Vabariigi Valitsus.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise osas pole KeHJS samuti kliimamõju olulisust määratlenud. On loetletud valdkonnad, mille strateegilistele arengudokumentidele on vaja KSH teha, ja planeeringuliigid, mille KSH läbiviimise kohustuse sätestab planeerimisseadus (PlanS).

KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud **Vabariigi Valitsuse määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“** sätestab tegevused, mille korral vaja anda eelhindang selle kohta, kas oluline keskkonnamõju võib kaasneda või mitte. See määrus ei sätesta mingeid piir- ega künnisväärtusi olulisuse piiritlemiseks, vaid jätab eelhindangu koostajale otsustusõiguse, kas tegevusega kaasnev keskkonnamõju (sealhulgas ka mõju kliimale) on oluline või mitteoluline.

KeHJS § 20 lõike 2 alusel välja antud **keskkonnaministri määrus nr 34 „Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavate täpsustatud nõuded“ annab KMH aruande sisunõuded.** , Määruses on muuhulgas kirjas, et muude keskkonnaelementide ning -aspektide seas võib tegevusel olla oluline keskkonnamõju ka „kasvuhoonegaaside heitest atmosfääri, ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste tundlikkusest kliimamuutuse korral“.

Maapõueseaduse (MaaPS) § 13 sätestab keskkonnanahäiringute vähendamise põhimõtte järgmiselt: „Maapõue kasutamist suunavas tegevuses juhinduvad haldusorganid põhimõttest, et maapõue kasutamisest põhjustatud keskkonnanahäiringuid tuleb võimalikult suures ulatuses vähendada, pöörates erilist tähelepanu sellistele keskkonnanahäiringutele, mis mõjutavad vett, õhku, pinnast, kaitstavaid loodusobjekte ning isikute õigust tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale. Mitmesuguste

lahendusvariantide olemasolu korral tuleks võimaluse korral eelistada sellist lahendust, millega kaasnevad väiksemad keskkonnanähäringud.“ Kliimamõju pole MaaPS-s eraldi keskkonnanähäringuna välja toodud.

Ehitusseadustiku (EhS) § 44 punkti 10 järgi peab ehitusloa andmisest keelduma, kui ehitise või ehitamisega kaasneb oluline keskkonnamõju, mida ei ole võimalik piisavalt vältida ega leevendada. Sama ka projekteerimistingimuste või kasutusloa puhul (EhS § 55). EhS-i seletuskirja kohaselt seostub EhS § 44 punktis 10 sätestatud keeldumise alus KMH-ga, mida reguleerib KeHJS (ehitusseadustiku eelnõu, 555 SE, Riigikogu XII koosseis, algataja seletuskiri, lk 87). EhS § 2 lõige 6 kinnitab, et ehitamisega kaasnevale KMH-le kohaldatakse KeHJS-e sätteid. KeHJS § 3¹ lõike 2 järgi tuvastatakse keskkonnamõju hindamisel kavandatava tegevuse otsene ja kaudne oluline keskkonnamõju keskkonnaelementidele, nagu maa, pinnas, vesi, välisõhk, kliima, maastik ja looduslik mitmekesisus, elanikkonnale, inimese tervisele, heaolule ja varale, kultuuripärandile ja kaitstavatele loodusobjektidele ning nende omavahelistele seostele, samuti võimaliku suurõnnetuse või katastroofiga kaasnev oluline keskkonnamõju, ning kirjeldatakse ja hinnatakse neid. KeHJS § 24 lõike 1 kohaselt peab tegevusloa andmise või sellest keeldumise otsuse tegemisel arvestama keskkonnamõju hindamise tulemusi. KeHJS § 7 punkti 1 kohaselt tähendab tegevusluba ka ehitusluba ja ka kasutusluba.

Planeerimisseaduse (PlanS) § 2 lõige 3 sätestab järgmist: *“Planeeringu koostamise käigus läbiviidavale keskkonnamõju strateegilisele hindamisele kohaldatakse käesolevast seadusest tulenevaid menetlusnõudeid. Natura 2000 võrgustiku alal ja piiriülesel keskkonnamõju strateegilisel hindamisel lähtutakse keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses ettenähtud menetlusest. Nõuded keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi ja aruande sisule ning muudele tingimustele tulenevad keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest.”*

PlanS käsitleb tegevusi, millega võivad kaasneda olulised mõjud erinevatele keskkonnaaspektidele, sh oluline kliimamõju. Eriti oluline on see tegevuste puhul, mis on toodud riigi eriplaneeringutes.

PlanS § 53 lõige 7 sätestab: *“Riigi eriplaneeringu kehtestamisest teatamisel tuleb anda lühikokkuvõtte riigi eriplaneeringu sisu kohta, sealhulgas selle kohta, milliseks võivad kujuneda riigi eriplaneeringu elluviimisega eeldatavalt kaasneda võivad majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised mõjud ning mõju looduskeskkonnale”,* samas PlanS ei täpsusta neid mõjusid ega piiritle mõjude tasemeid.

Kliimamõju olulisust on võrreldes õigusaktides sätestatuga konkreetsemalt käsitlenud **Riigikohus 11. oktoobril 2023 kohtuasja 3-20-771 lahendis**, kus kohus on öelnud, et tegevusel on kindlasti oluline keskkonnamõju, sh just kliimamuutustele kaasaaitamisel, kui tegevus takistab riiklike kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärkide täitmist. Ühtlasi leiab Riigikohus samas kohtulahendis, et keskkonnamõju on vaja hinnata ka tegevuse kliimatundlikkuse osas. Samas lahendis rõhutab Riigikohus, et tegevuspiiranguid saab seada vaid seadusandja.

2. Teiste riikide kogemus olulise kliimamõju määratlemisel ja selle tarbeks künnisvõimsuste seadmisel

Töö käigus vaadati lähemalt eri riikide regulatsioone ja praktikaid olulise kliimamõju määratlemisel ja arvestamisel keskkonnakaitselubade väljaandmise ja KMH menetluse protsessis. Analüüsitud riigid on Soome, Rootsi, Taani, Läti, Ühendkuningriik ja Saksamaa. Läti valiti võrdlusse, kuna on läbinud Eestiga sarnase ülemineku ELi õigusruumi. Soome, Rootsi ja Taani on kliimaeesmärkide püstitamisel ja elluviimisel ELi eesrindlikemad liikmesriigid. Ühendkuningriik paistab Euroopas silma uuenduslike poliitikainstrumentide kasutuselevõtul.

2.1 Läti

Praeguse seisuga ei ole Lätis eraldi seadusandlikku nõuet kliimamõju hindamise kohta, mis põhineks konkreetsetel sektoritel või künnistel. ELi KMH direktiivi lisa 1 valdkonnad ja künnised, mille puhul tuleb KMH kohustuslikult läbi viia, on sarnaselt Eestiga täies mahus üle võetud.

Kliimamõju mõiste on integreeritud laiemasse KMH/KSH raamistikku, mis sisaldab nii õigusakte kui juhendmaterjale. Mõju "kliimale" hinnatakse Lätis osana keskkonnast, sarnaselt mõjuga õhule, veele, pinnasele, bioloogilisele mitmekesisusele jne. Valitsuse kiitis 2024. aasta 1. oktoobril heaks kliimaseaduse eelnõu, mis kutsub integreerima kliimapolitiikat kõigisse sektoritesse, näiteks transport, energeetika, põllumajandus, tööstus ja jäätmekäitlus, ning edendab leevendus- ja kohanemismeetmeid, ei täpsusta eelnõus praegu sektorite kliimamõju hindamise künniseid ega kriteeriume.

Kuigi kliimamõju hindamiseks ei ole Lätis kehtestatud konkreetseid künniseid, tunnistatakse kliimariskide ja nendega kohanemise raamistikes asjakohaseks järgmisi sektoreid: põllumajandus, metsandus, veevarud, energeetika, transport, infrastruktuur, tervishoid, bioloogiline mitmekesisus, rannikualade majandamine, linnaplaneerimine, turism, kodanikukaitse, väliskoostöö. Neid võetakse arvesse kliimariskide hindamisel või kohanemise planeerimisel, kuid mitte ametliku KMH tüüpi mehhanismi alusel, millel on fikseeritud künnised.

Riiklik kohanemiskava aastani 2030 toob selgesõnaliselt välja kliimamuutuste mõjud, nagu meretaseme tõus ja äärmuslikud ilmastikuolud, kutsudes üles vastupidavale planeerimisele, riskihindamisele ja kohanemisstrateegiatele. Riiklik kliimaneutraalsuse strateegia aastaks 2050 sätestab eesmärgi vähendada kasvuhooonegaaside heitkoguseid, suurendada CO₂ sidumist ja tagada vastupanuvõime kliimamuutustele, integreerides vähese süsinikdioksiidi heite põhimõtted põllumajandusse, metsandusse, linnaarengusse ja ressursikasutusse.

Mõlemad strateegiadokumendid sisaldavad kaudselt kliimariski kaalutlusi kohanemisele suunatud meetmetega sektorites nagu põllumajandus, metsandus, infrastruktuur ja rannikualade majandamine, kuid ei kehtesta sektoripõhiseid hindamiskünniseid ega ametlikke riskihindamise kohustusi.

Läti valitsuse poolt oktoobris 2024 heaks kiidetud kliimaseaduse eelnõu eesmärk on koondada olemasolevad kliimaga seotud õigusnormid ühtsesse raamistikku ning

tutvustada uusi elemente kliimamuutuste leevendamiseks ja kohanemiseks kõigis sektorites – transpordis, põllumajanduses, tööstuses, energeetikas, jäätmekäitluses jne.

Seaduse peamised eesmärgid on järgmised:

- 1) Kliimaneutraalsuse saavutamisel edusammude tagamine ja kliimamuutustele vastupanuvõime suurendamine 2050. aastaks.
- 2) Kliimaeesmärkide integreerimine kõikidesse planeerimis- ja poliitikatasanditesse, sealhulgas kohalike omavalitsuste ja valdkondlike strateegiate hulka.
- 3) Riikliku eesmärgi seadmine – vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks 17% võrreldes 2005. aastaga, mida kohaldatakse ELi HKSi mittekuuluvate sektorite suhtes, nagu energeetika, transport, väikesemahuline tööstus, põllumajandus ja jäätmed.

Seadus rõhutab kliimakaalutluste tähtsust kõigis sektorites ja juhtimistasanditel, viidates sellele, et kliimamuutuste tagajärjed, sealhulgas riskid, tuleks integreerida planeerimisse ja poliitikasse. Kliimamuutustega kohanemise ja haavatavuse minimeerimise vajadust seotakse ELi kliimapolitika rakendamise ja rahvusvaheliste lepetega vastavusse viimise kontekstis, et suurendada vastupanuvõimet ja integreerida kliimariskide mõtteviis arengu planeerimisse.

Läti kliimaseaduse eelnõu ei anna kliimariskide tuvastamise, hindamise või juhtimise osas konkreetseid määratlusi või kriteeriume, nagu künnised, mille ületamisel kliimamõju saab lugeda või peab lugema oluliseks. Seaduseelnõu ei sisalda klausleid, mis kohustaksid süstemaatilist kliimariskide hindamist läbi viima ega täpsusta, kuidas selliseid hindamisi läbi viiakse või juhitakse.

Lätis on olulise kliimamõju arvestamine keskkonnanaloo menetluses (ehk tegevuse keskkonnamõju hindamisel ja loa andmise otsustamisel) reguleeritud selgelt Euroopa Liidu direktiivi 2011/92/EL (mida muudetud direktiiviga 2014/52/EL) põhimõtete alusel ning integreeritud nii KMH kui ka keskkonnanaloo (A/B kategooria tegevused) protsessidesse.

Loamenetluse ja KMH õiguslikud alused on lühidalt kirjeldatud allpoololevas tabelis 1.

Tabel 1. Loamenetluse ja KMH õiguslikud alused Lätis.

Tase	Õigusakt / dokument	Sisu
Põhiseaduslik raam	<i>Likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"</i> (KMH seadus, konsol. red. 2021)	Kohustab hindama kliimamõju (kasvuhoonegaaside heide, kliimarisk) iga tegevuse puhul, millel võib olla oluline mõju keskkonnale.
Keskkonnanaloo süsteem	<i>Likums "Par piesārņojumu"</i> (Saasteseadus, konsol. red. 2023)	Nõuab kasvuhoonegaaside ja energiakasutuse hindamist A- ja B-kategooria tegevuste

		puhul (sarnane IPPC/IED-süsteemile).
Kliimapoliitika raamistik	<i>Likums "Par klimata likumu" (Climate Law, jõustub 2024, põhineb Ministru kabineta noteikumi nr. 792, 2022)</i>	Kehtestab 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi ja 2030. aasta vähenduse 55% võrreldes 1990. aastaga.
EL õiguse ülevõtmine	<i>Ministru kabineta noteikumi Nr. 239 (2021) – KMH kord ja hindamiskriteeriumid</i>	Sisaldab eraldi punkti kliimamõjude (KHG heite, kliimariski ja energiatõhususe) hindamiseks.

Loamenetluses loetakse üldpõhimõttena kliimamõju oluliseks, kui tegevus võib:

- märgatavalt suurendada kasvuhoonegaaside heidet või
- suurendada kliimariski ja haavatavust (nt üleujutused, põud, äärmusilm), või
- takistada Läti riiklike kliimaeesmärkide saavutamist vastavalt kliimaseaduse eelnõu §-dele 3 ja 4.

Hindamiskohustus tekib, kui tegevus kuulub keskkonnamõju hindamise seaduse lisas 1 või 2 nimetatud kategooriate hulka (nt energia-, transpordi-, põllumajandus-, jäätmekäitlusprojektid) või kui piirkondlik keskkonnaamet (*Valsts vides dienests* - VVD) leiab, et kliimamõju võib olla oluline isegi väiksemahulise projekti puhul.

Läti Keskkonnakaitse ja Regionaalarengu Ministeerium (VARAM) ja VVD on kehtestanud juhised (2023, "Metodika par klimata ietekmes novērtējumu EIA procesā"), milles toodud kriteeriumid kliimamõju hindamiseks on kirjas tabelis 2.

Tabel 2. Läti Keskkonnakaitse ja Regionaalarengu Ministeeriumi kehtestatud juhisel toodud kriteeriumid kliimamõju hindamiseks.

Kriteerium	Tüüpiline künnis / selgitus	Allikas
Otsene KHG heide	Kui projekt põhjustab üle 25 000 tCO₂ekv/a , tuleb mõju käsitleda olulisena ja koostada detailne CO ₂ ekv-analüüs.	VARAM 2023 juhend, ptk 4.2
Kaudne heide	Kui tegevuse olelusringi heide ületab 5 000 tCO₂ekv/a , nõutakse täiendavat selgitust ja võimalikke vähendusmeetmeid.	VVD tehniline suunis, 2023

Kliimariski tase	Kui tegevus paikneb piirkonnas, mis kuulub üleujutusriskiga alasse (Läti riiklik üleujutuseohuga alade kaart) , on kliimamõju automaatselt oluline.	MK noteikumi Nr. 239 § 14
Energiamahukus	Kõik projektid > 1 MW nimivõimsusega või energiatarbega > 10 000 MWh/a peavad taotluses kirjeldama kuidas kliimaeesmärke silmas peetakse.	VARAM 2022
Kumulatiivne mõju	Kui piirkonnas on mitu süsinikumahukat tegevust, hinnatakse nende koondmõju vastavalt <i>KMH seaduse</i> § 11 lõikele 2.	VVD praktika

Olulise kliimamõju oletamine ei ole iseenesest aluseks keskkonnanaloo väljaandmisest keeldumiseks. Lätis võib keelduda kasvuhoonegaaside õhkupaikamist lubava keskkonnakaitseloo andmisest, kui taotlus:

- ei näita, kuidas heitkoguseid mõõdetakse ja kontrollitakse;
- ei täida seire- ja aruandlusnõudeid (sealhulgas ei kuulu tegevus nõutavate ETS-lubade alla);
- ei näita piisavalt meetmeid heitkoguste vähendamiseks vastavalt kliimaseaduse eesmärkidele.

2.2 Soome

Soome KMH-raamistik nõuab kliimamõjude hindamist juhul, kui need on osa märkimisväärtetest keskkonnamõjudest, kuid riiklikult ühtset numbrilist KHG-künnist pole - otsus tehakse juhtumipõhiselt, kasutades standardseid hindamiskriteeriume ja sektorispetsiifilisi regulatsioone (nt põletusseadmele, mille koguvõimsus on ≥ 50 MW). Soome KMH ja KSH (*Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä* nn YVA laki ja vastavalt *Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi* e. SOVA laki) menetlustes lähtutakse eelkõige küsimusest, kas kavandatav tegevus on kooskõlas piirkondlike või riiklike kliimaeesmärkidega. Näiteks hinnatakse, kas KHG heited seonduvad piirkonna või sektori üldise heite tasemega või kas hankega kavandatud tegevus toetab või takistab kliimaeesmärkide saavutamist. Oluline ei ole ainult otsene, vaid ka kaudne heide, mis vallandub tarneahelas, energiakasutuses jne. Arvestatakse ka mõju süsiniku sidumisele (metsad, muld jne) ja tegevuse vastuvõtlikkust kliimariskidele, nagu üleujutused, kuumalained või tormid. Seega hinnatakse ka kohanemisvõimet.

Soome Keskkonnaministeerium on 2021. aastal välja andnud juhendi kliimamõjude hindamiseks KMH ja KSH protsessides. Juhendis on toodud erinevat tüüpi projektide hindamiseks kontrollnimekirjad, mis on nii hindajatele kui keskkonnakaitseloo andjale abiks kliimamõju hindamise juhendamisel ja järelevalvel. Nimekirjad käsitlevad kliimamõju nii kliimamuutuste leevendamise kui ka kliimamõjudega kohanemise vaatenurgast. KMH/KSH käigus on vaja hinnata projektide otsest ja kaudset mõju KHG heitkogustele ja süsiniku sidumisele ning kuidas mõjutavad kavandatavat tegevust erakorralised kliimasündmused, nagu kuumaperioodid, üleujutused, tormid, põuad ja

võõrliigid, mida kliimamuutus võib põhjustada. Hindamisel tuleb arvestada pikaajalisi kliimamõjusid, KHG vähendamise eesmärgi ja eesmärkide kohaseid heitetrende ning kohanemiseesmärgi. Hindamisel tuleb välja tuua kliimariskid ja võimalused vähendada mõjusid, mis on vastuolus leevendamise ja kohanemise eesmärkidega. Soome kliimaseadus (Ilmastolaki 423/2022) sätestab siduvad KHG vähendamise sihid: -60% (2030), -80% (2040), -90% kuni -95% (2050) võrreldes 1990. aastaga.

Kui projektide elluviimisega kaasneb suur otsene CO₂-heide (nt tuhandeid tonne CO₂-ekv/a), või mõjutab oluliselt energia-/kütusesüsteemi, siis nõutakse KMH ja väga põhjaliku kliimaanalüüsi läbi viimist. Hindamisel võrreldakse nii absoluutkoguseid kui ka osakaalu nii piirkonna kui sektori koguheitest ja hinnatakse kumulatiivseid mõjusid. Kliimamõju olulisuse piiriks on KMH praktikas loetud eri projektide puhul nt ≥20 000 või 25 000 tCO₂ekv/aastas lisanduvat heidet või ≥10 ha süsinikumahuka elupaiga kadumist.

Kuigi Soome seadustekst ise otseselt keeldumise üksikosalusi alati nimekirjana ei esitle, on praktikas ja õiguses välja toodud põhimõtted, mille alusel luba ei anta (või taotlus tagasi lükatakse), kui tingimused pole täidetud.

1. **Kui taotlus ei täida seaduses ettenähtud tingimusi.** Kui taotlus ei vasta nõuetele, mida keskkonnakaitseadus ja sellega seotud määrused nõuavad – nt kui tegevus, mis tekitab oluliselt keskkonnamõju, ei näita piisavaid meetmeid keskkonnareostuse vältimiseks. Seadus ise ütleb, et luba antakse, kui keskkonnakaitse nõuded on täidetud, ning lubade menetlus põhineb kõigi kehtivate nõuete ja parimate praktikate rakendamisel.
2. **Kui tegevus põhjustaks oluliselt kahjulikku keskkonnamõju.** Lubade andmisest võib keelduda, kui tegevus võib põhjustada oluliselt negatiivset reostust või keskkonnakahju, mida ei ole võimalik piisavalt piirata või vähendada.
3. **Kui taotlus/tegevus on vastuolus teiste õigusaktidega.** Näiteks kui see rikub veeseadust, looduskaitseadust või ELi direktiive (nt nii veekaitse kui õhusaastega seotud direktiivid), võib loa tagasi lükata. Sellise olukorra praktika tõi välja ka Soome ülemkohtu praktika, kus veeseaduse kohased veekvaliteedi nõuded takistasid loa andmist.
4. **Kui puuduvad vajalikud lisadokumendid või hinnangud.** Keskkonnaluba ei anta sageli puuduliku keskkonnamõju hindamise (EIA) aruande või muude seaduses nõutavate dokumentide puudumise korral, mis on vajalikud tegevuse mõju piisavaks hindamiseks.
5. **Kui seadusega ette nähtud standardeid ei saavutata.** Kui tegevus rikub näiteks keskkonnakvaliteedi piirmäärasid (nt õhu, vee või pinnase kvaliteet) või parimate tehniliste standardite nõudeid, võib keskkonnaloast keelduda.

Kuigi see ei ole ülevaatlik nimekiri, tuleneb selline nõue keskkonnakaitseaduse ja Euroopa direktiivide rakendamisest ning kohaldamisest lubade menetluses.

2.3 Rootsi

2017. aastal võttis Rootsi vastu kliimaseaduse (2018:1428), mille eesmärk on saavutada kliimaneutraalne majandus hiljemalt 2045. aastaks. See tähendab, et kasvuhoonegaaside heide peab vähenema vähemalt 85% võrreldes 1990. aasta tasemega ning ülejäänud heite saab tasakaalustada täiendavate meetmete, sealhulgas süsiniku eemaldamise kaudu. Seadus määrab, et valitsus peab iga-aastaselt esitama

kliimaaruande ja iga nelja aasta tagant koostama kliimapoliitika tegevuskava, mis kirjeldab meetmeid eesmärkide saavutamiseks. Rootsi kliimapoliitika raames on määratud järgmised vaheetapid:

- 2020. aastaks: heide peab olema vähemalt 40% madalam kui 1990. aastal.
- 2030. aastaks: heide peab olema vähemalt 63% madalam kui 1990. aastal.
- 2040. aastaks: heide peab olema vähemalt 75% madalam kui 1990. aastal

Need eesmärgid kehtivad sektoritele, mis ei ole hõlmatud ELi kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi (ELi HKS), nagu transport, põllumajandus, ehitus ja jäätmed.

Vastavalt kliimaseadusele (2018:1428) peavad 32 riiklikku ametkonda ning kõik maakonna administratsioonid (länsstyrelser) läbi viima kliimariskide ja haavatavuse analüüsi. See sätestab kohustusliku tegevuse tasandi, kus hinnatakse, kuidas kliimamuutused mõjutavad nende vastutusalas olevaid valdkondi ja tulevikku. Rootsi meteoroloogia- ja hüdroloogiainstituut (SMHI) on määratud koordineerima kliimamuutustega kohanemist riiklikul tasandil. Samuti on SMHI ülesandeks aidata ametkondi, näiteks põllumajandus-, metsandus-, ja tervishoiuasutusi, kohanemisstrateegiate väljatöötamisel ja rakendamisel. Lisaks töötab kliimakohanemise riiklik eksperdinõukogu (*Nationella Expertrådet för Klimatanpassning*), mis esitab valitsusele iga viie aasta järel aruande kohanemisstrateegiatest ja arengupotentsiaalidest.

Rootsi keskkonnakoodeks (*Miljöbalken*, SFS 1998:808) käsitleb kliimamuutusi kaudselt, keskendudes keskkonna kaitsmise üldpõhimõtetele, nagu säästev areng, ressursikasutuse optimeerimine ja energiaefektiivsus. Näiteks teise peatüki üldised kaalutusreeglid, nagu ettevaatusprintsip, saastaja maksab põhimõte ja ressursikasutuse põhimõtted, võivad aidata vähendada tegevuste keskkonnamõjusid, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguseid. Kuigi keskkonnakoodeks ei käsitle kliimamuutusi otseselt, on Rootsis arutatud vajadust kohandada seadusandlust kliimamuutustega toimetulekuks. Näiteks 2021. aasta valitsuse komisjoni aruandes "En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden" (SOU 2021:21) soovitati, et kõik, kes kohaldavad keskkonnakoodeksi nõudeid, peaksid töötama kliimamuutuste minimeerimise nimel. Rootsi on loonud sektoripõhise lähenemise kasvuhoonegaaside heite piiramiseks ja kliimaeesmärkide täitmise hindamise süsteemi, mis tugineb kohustuslikule õigusraamistikule, sektorispetsiifilistele eesmärkidele, aastasele aruandlusele ja iseseisvale hindamisele. KHG vähendamise eesmärgid kehtivad sektoritele, mis ei ole hõlmatud ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS), nagu transport, põllumajandus, ehitus ja jäätmed. Sektoritevahelise tasakaalu tagamiseks on iga sektori jaoks määratud rahastamispiirangud ja täiendavad meetmed, sealhulgas süsiniku eemaldamine, et täita eesmärgid. Rootsi suunab oma ELi HKS tulud kliimateetmetesse ja energiaülemineku projektidesse peamiselt siseriiklike algatuste kaudu, nagu programm "Kliimahüpe" ning Bio-CCSi ja transpordi süsinikdioksiidheite vähendamise erirahastamine. Kuigi tulud ei ole ametlikult sihtotstarbelised, on kõik vahendid eraldatud kliimaga seotud eesmärkidele.

Peamised finantseeritud sektorid ja programmid:

Kliimahüpe (Klimatklivet): see on esimene programm, mis saab märkimisväärse osa heitkogustega kauplemise süsteemi tuludest. See pakub Rootsi Keskkonnakaitseagentuuri juhtimisel rahalist toetust kohalikele ja piirkondlikele

investeeringutele kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks erinevates sektorites.

Bio-CCS (süsiniku kogumine ja säilitamine) programm: Rootsi valitsus plaaniv eraldada bio-CCS-projektidele 36 miljardit Rootsi krooni (umbes 3,3 miljardit eurot). Vahendeid jagatakse vähempakkumiste kaudu, et toetada osalejaid, kes suudavad koguda ja säilitada biogeenset süsinikdioksiidi madalaima hinnaga.

Transpordisektor: Rootsi sotsiaalne kliimaplaan, mille Euroopa Komisjon on heaks kiitnud, keskendub täielikult transpordisektorile. See koondab üle 500 miljoni euro, et aidata maapiirkondade haavatavatel majapidamistel ja mikroettevõtetel lubada endale elektriautosid ja keskkonnasõbralikke transpordivõimalusi. Seda rahastatakse nii uue ETS2 tuludest (sotsiaalse kliimafondi kaudu) kui ka riiklikest sissemaksetest.

Keskkonnamõju hindamine on reguleeritud keskkonnakoodeksi ja keskkonnamõju hindamise määrusega (Förordning 2017:966). Need määrused kehtestavad, millised tegevused ja projektid peavad kohustuslikus korras läbima KMH, lähtudes tegevuse liigist, suurusest ja võimalikest keskkonnamõjudest.

Rootsis käsitletakse olulist kliimamõju (betydande klimatpåverkan) ning kliimamõjude ja -riskide põhjal keskkonnamõju hindamise (MKB) või strateegilise keskkonnahindamise (SMB) koostamise nõuet üldise keskkonnamõju osana, nagu Eestiski. Keskkonnahindamises (MKB) tuleb hinnata nii KHG heidet kui ka muid võimalikke kliimaga seotud keskkonnamõjusid (näiteks mõju süsiniku sidumisele (kolsänknas). Strateegilises keskkonnahindamises peab kliimaarvestus hõlmama:

- kliimamuutuste piiranguid (näiteks KHG heide, süsinikku siduvate alade kaotus või taastamine),
- kohanemist kliimamuutustega (näiteks riskid, mis mõjutavad kavandatavat plaani või tegevust) ning kliimariske, mis mõjutavad kavandatavat tegevust nii lühi- kui pikaajaliselt.

Rootsis ei ole kliimamõjude puhul nimetatud konkreetseid sektoreid ega künniseid, mis automaatselt käivitaksid hindamise. Samas põhineb Rootsi kliimariskihindamise süsteem laial kaasamistasandil ja koosneb paljudest vastutajatest – alates riiklikest ametkondadest ja planeerimisest kuni kohaliku omavalitsuse ja omaniku tasandini. Ei ole ühte universaalset metoodikat, aga on selge ülesehitus ja tööriistad:

- Riiklike analüüside ja kohustuslike aruannete kaudu tagatakse vastutus ja plaanide koordineeritus.
- Keskkonnakoodeks nõuab kliimamõjude ja riskide integreerimist strateegilisse keskkonnahindamisse.
- Kohalikul tasandil toetavad tööriistad ja kaardistused riskipõhiste otsuste tegemist.
- Tulevikus aitab riiklik riskiaruanne (kavas läbi viia aastal 2026) siduda sektori- ja omavalitsuse strateegiad ühtseks raamistikuks.

2.4 Taani

Taanis on olulise kliimamõju arvestamine loamenetluses (miljövurdering/miljøgodkendelse) selgelt reguleeritud nii seaduse kui ka juhendite tasandil. Kliimamõju on käsitletud nii KMH kui ka keskkonnaloa väljaandmise menetluses. Taani seaduste kohaselt on kliimamõju oluline, kui kavandatav tegevus:

- põhjustab märkimisväärset KHG heidet võrreldes sektori keskmise või riikliku kliimaeesmärgiga; või
- suurendab kliimariski või haavatavust (nt üleujutused, meretaseme tõus, äärmusilm); või
- takistab riikliku kliimaeesmärgi täitmist.

See põhimõte on sätestatud keskkonnalubade seaduse (Miljøvurderingsloven) §-de 6 20 lõigetes ning kliimaseaduse (Klimaloven) §-des 1 ja 3.

Taani praktika on pigem juhtumipõhine - Taani KMH-süsteem ei toimi pelgalt üldiste riiklike künniste komplektina:

- KMH direktiivi lisa I-projektid nõuavad alati KMH-d;
- KMH direktiivi lisa II-projektide puhul tehakse eelhindamine juhtumipõhiselt.

Samas on Taanis teatud sektorites selge praktika/õigusaktidega seotud künnised (eriti loomakasvatus/loodusvarad ning suured maismaa-/meretuuleenergia projektid).

Kliimaga kohanemise seadus (Klimatilpasningsloven, 2012, uuendatud 2020) kohustab arvestama kliimamuutuste mõju kõigis riiklikes ja kohalikes otsustes, sh planeeringutes ja lubades. KMH seadus (Miljøvurderingsloven, konsol. nr. 1976/2021) nõuab kliimamõju hindamist ja selle olulisuse määratlemist igas KMH-s. Keskkonnakaitse seadus (Miljøbeskyttelsesloven, konsol. nr. 1218/2023) reguleerib saasteainete ja KHG heite piiranguid ettevõtetele. Kliimaseadus (Klimaloven, nr. 965/2020, muudetud 2023) sätestab heite 70% vähendamise eesmärgi aastaks 2030 (võrreldes 1990 tasemega) ja kliimaneutraalsuse 2050. aastaks.

Taani Keskkonnaagentuuri (Miljøstyrelsen) ja Energiaagentuuri (Energistyrelsen) juhendite järgi toimub kliimamõju olulisuse hindamine alljärgnevalt toodud sammudena:

1. **Heite kvantifitseerimine:** tehakse CO₂ekv arvutused kogu elutsükli (ehitus, tegevus, transport) vastavalt juhendile (Miljøvurderingsvejledning (2023), peatükk 7.1). Oluliseks loetakse, kui kavandatav tegevus põhjustab > 25 000 tCO₂ekv/a või > 0,05% riiklikust süsinikueelarvest vastavalt Energistyrelsen, 2022. a. juhendile
2. **Kliimariski hindamine:** Tuleb analüüsida, kas projekt on haavatav kliimamuutustele (üleujutus, torm, soojus) vastavalt kliimakohanemise seadusele (Miljøvurderingsloven § 20(1)(4))
3. **Leevendusmeetmete kirjeldus:** Projektis peab esitama CO₂ vähendamise ja kompenseerimise meetmed vastavalt Keskkonnameti juhendile (Miljøstyrelsen, 2023).
4. **Kvalitatiivne olulisuse hinnang antakse mõju skaalal:** väheoluline/mõõdukas/oluline/väga oluline vastavalt KMH juhendi § 7.2.2.

Kokkuvõttes loetakse Taanis oluline kliimamõju selliseks, mis:

Olulise kliimamõju määratlemine

- põhjustab > 25 000 tCO₂ekv/a või > 0,05 % riiklikust süsinikueelarvest,
- suurendab kliimariski piirkonnas, või
- takistab kliimaseaduse eesmärkide saavutamist.

Luba ei anta, kui mõju ei ole piisavalt leevendatud või kompenseeritud. Kõik planeeringu- ja keskkonnanaloo otsused peavad sisaldama selget põhjendust kliimamõju kohta.

Alates 2026. aastast kompenseerivad Taani arendajad negatiivseid kliimamõjusid peamiselt uute täiendatud ehituseeskirjade (BR18) ja uute turupõhiste bioloogilise mitmekesisuse vahendite range järgimise kaudu. Regulatiivne keskkond on nihkunud vabatahtlikult "kompenseerimiselt" kohustuslike olulusringi hindamiste (LCA) ja otseste heite piirmäärade poole.

Kohustuslikud heitkoguste piirnormid (BR18)

Alates 2026. aastast peavad arendajad täitma rangelt kehtestatud CO₂ekv (süsinikdioksiidi ekvivalent) künniseid, et saada ja säilitada lubasid:

- Uusehitised ei tohi ületada keskmist piirmäära 7,1 kg CO₂ekv/m²/aastas.
- Ühepereelamutele ja ridaelamutele on seatud rangem piirmäär 6,7 kg CO₂ekv/m²/aastas.
- Väikeste puhkemajade (<150 m²) puhul on piirang 4,0 kg CO₂ekv/m²/aastas.
- Ehitusetapi spetsiaalne piirmäär on 1,5 kg CO₂ekv/m²/aastas. See kehtib konkreetset kohapealse ehitustegevuse, sealhulgas materjalide transpordi ja jäätmete käigus tekkida võivale KHG heitele.

KHG heite kompenseerimine looduspõhiste lahendustega ja krediitidega

2026. aastal käivitus Taani bioloogilise mitmekesisuse krediiditur, mis võimaldab ettevõtetel investeerida tõestatud looduspositiivsetesse tegevustesse, et kompenseerida ökoloogilise seisundi halvenemist enda tegevuse tagajärjel. Taani kliimametsafondi (*Klimaskovfonden*) kaudu saavad arendajad osta süsiniku vähendamise ja eemaldamise krediite projektidest, millega istutatakse uusi metsi või muudetakse süsinikurikkad madalad mullad märgaladeks.

2.5 Ühendkuningriik

Ühendkuningriigis (UK) peetakse kliimamõju olulisuse väljaselgitamist planeeringu ja loa andmise lahutamatuks osaks.

Luba ei anta, kui:

- heited on märkimisväärsed ja leevendusmeetmed ei ole piisavad;
- projekt on vastuolus riikliku 2050. a süsinikuneutraalsuse eesmärgiga.

Oluline kliimamõju tähendab UK kontekstis mõju, mis võib takistada riikliku süsinikueesmärgi täitmist või suurendab kliimariski piirkonnas märkimisväärselt.

UK kliimamõju arvestamisel õiguslikus raamistikus on 3 taset:

1. Põhiseaduslik tase (*Environmental Impact Assessment Regulations 2017* (Inglismaa), *The Town and Country Planning (EIA) (Scotland) Regulations 2017*, *EIA (Wales) Regulations 2017*, *The Planning (EIA) Regulations (Northern Ireland) 2017*), kus kõigis halduspiirkondades on üle võetud ELi direktiivi 2014/52/EL nõue arvestada kliimamuutusi ja kliimaga seotud mõjusid.
2. Riiklik strateegiline tase (*UK Climate Change Act 2008*), mis seadustab süsinikuneutraalsuse eesmärgi aastaks 2050 ja CO₂ekv eelarved ja loob aluse kliimamõju kui olulise keskkonnamõju hindamisele.
3. Ruumiplaneerimise tase (*Planning and Compulsory Purchase Act 2004*, *National Planning Policy Framework* (NPPF, 2023 versioon)), kus on nõutud, et kõik planeeringud ja nende KMH-d/SMH-d arvestavad süsinikuheidet ja kliimarisiki.

UK KMH protsessis ei ole seatud üht ainsat kindlat CO₂ künnisväärtust, vaid olulisust hinnatakse kontekstipõhiselt, tuginedes riiklikus planeerimisjuhises (*Planning Practice Guidance – Climate Change, 2023*) toodud kriteeriumidele, mis on lühidalt esitatud tabelis 3.

Tabel 3. Ühendkuningriigi riiklikus planeerimisjuhises toodud kriteeriumid olulise kliimamõju hindamiseks.

Kriteerium	Kirjeldus
Otsene KHG heide	Kui kavandatav tegevus põhjustab olulise otsese KHG-de heide (nt üle 50 000 tCO ₂ ekv/a), loetakse see potentsiaalselt oluliseks.
Kaudne heide ja elutsükli mõju	Arvestatakse ka ehitusmaterjalide, energiatarbe, transpordi ja tegevuseaegse heide mõju.
Võrdlus riikliku süsinikueelarvega	Projekti mõju hinnatakse osana UK süsinikueelarvest (<i>Carbon Budget</i>), nt kui projekt tarbib > 0,1% eelarvest, peetakse mõju oluliseks.
Kliimariski ja vastupanuvõime mõju	Kas projekt on haavatav kliimamuutustele (tõusvad temperatuurid, üleujutused)? Kui jah, peab hindamine käsitlema ka kliimariski mõju.
Eelnev koondmõju (<i>cumulative impact</i>)	Kui piirkonnas on mitu süsinikumahukat tegevust, hinnatakse nende kumulatiivset mõju koos.

Tegevusega kaasneda võiva kliimamõju olulisuse hindamine toimub neljas etapis:

1. KHG emissioonide kvantifitseerimine (*mõjuala 1–3*, CO₂ekv/a)
2. Võrdlus lähteolukorra ja riikliku eelarvega
3. Kvalitatiivne olulisuse hinnang (madal/mõõdukas/kõrge)
4. Leevendusmeetmete analüüs (leevendamine ja järelejäänud mõju)

Lähtuvalt käimasolevast protseduurist rakendatakse kliimamõjude hindamisel ühte või mitut allpoolnimetatud juhendit:

- [IEMA Guidance: Assessing Greenhouse Gas Emissions and Significance \(2022\)](#)
- [Planning Practice Guidance – Climate Change](#)
- [Greenhouse gas reporting: conversion factors](#)
- [UK Climate Change Risk Assessment 2022](#)
- [Climate-related financial disclosures for companies and limited liability partnerships \(LLPs\)](#)

IEMA (*Institute of Environmental Management & Assessment*) juhend soovib kasutada suhtelise olulisuse (*relative significance*) lähenemist: „Oluline kliimamõju on selline, mis takistab riikliku või piirkondliku süsinikueesmärgi saavutamist või nõuab leevendusmeetmeid eesmärgi saavutamiseks.”

UK-s on olulise kliimamõju arvestamine loamenetluses (*development consent/environmental permit/planning permission*) lahutamatu osa nii planeeringu- kui

ka keskkonnalubade andmise protsessist. Seda tehakse kolmes peamises menetlusliigis, sõltuvalt tegevuse iseloomust ja mahust:

Planeeringu- ja arendustegevuse lubade menetlus

Õiguslikuks aluseks on *Town and Country Planning Act 1990*, *Planning Act 2008* (*Nationally Significant Infrastructure Projects – NSIP*), *EIA Regulations 2017* ja *National Planning Policy Framework (NPPF, 2023)*.

Kliimamõjude hindamisel peavad kõik projektid, millel võib olla oluline kliimamõju, läbima KMH protsessi enne loa andmist. Kohalik või riiklik planeerimisasutus (nt Planning Inspectorate või Local Planning Authority) ei tohi anda luba, kui kliimamõju on oluline ja leevendusmeetmed ei ole piisavad, et tagada vastavus UK kliimaseaduses (*Climate Change Act, 2008*) toodud KHG vähendamise eesmärkidele.

Hindamise käigus viiakse läbi järgmised tegevused:

- KHG heite analüüs (vastavalt IEMA ja teistele juhistele).
- Kliimariski ja kohanemisvõime hindamine (nt üleujutus, kuumalaine, meretaseme tõus).
- Leevendusmeetmete planeerimine – peab näitama, kuidas projekt viib kasvuhoonegaaside heite vähendamiseni või kompenseerimiseni.
- Kvantitatiivne olulisuse hinnang (nt kui heide ületab 50 000 tCO₂ekv/a, on see olulise mõjuga).

Praktikas tähendab see, et planeeringu kehtestamise otsuses tuleb selgelt näidata, kuidas kliimamõju on arvesse võetud ja millised meetmed tagavad süsinikuneutraalsuse põhimõtte järgimise. Kui mõju jääb oluliseks ka pärast leevendamist, tuleb otsust põhjendada riikliku süsinikueelarve kontekstis.

Keskkonnalubade menetlus

Loamenetluse õiguslikeks alusteks on *Environmental Permitting (England and Wales) Regulations 2016*; *Environmental Protection Act 1990* ja *The Climate Change Act 2008*. Neid rakendavad regionaalsed keskkonnagentuurid: Environment Agency (EA) Inglismaal, SEPA Šotimaal, NRW Wales'is ja DAERA Põhja-Iirimaal.

Lubade menetluses hinnatakse kliimamõju osas järgmist:

- Otseseid (mõjuala 1) kasvuhoonegaaside heiteid (CO₂, CH₄, N₂O).
- Energiakasutuse tõhusust (parim võimalik tehnoloogia).
- Kliimariski ja üleujutuse ohte (üleujutuseriski hinnang).

Kui tegevus kuulub ELi HKS või UK KHS süsteemi alla, loetakse kliimamõju juba osaliselt arvestatuks, kuid see ei välista täiendavat KMH-kohustust.

Luba antakse vaid siis, kui projekti KMH aruandes näidatakse, et heited on minimeeritud tehniliselt ja majanduslikult teostatava tasemeni ning kliimariski maandamiseks on olemas kohanemismeetmed (nt kõrgemad vundamendid, tormivee juhtimine, energiaravustuse kindlus).

Suuremahulised infrastruktuuriprojektid

Menetluse õigusliku aluse sätestavad planeerimisseadus (*Planning Act 2008, Part 5*) ja vastava riikliku poliitika rakendusakti (*National Policy Statement NPS EN-1 to EN-6, 2023*) uuendused.

Eripäraks on võrreldes kahe eelneva protseduuriga see, et kõik suuremahulised infrastruktuuriprojektid (nt elektrijaamad, suured teed, lennujaamad) vajavad ehitusluba. Kliimamõju on juba ette määratletud olulisena, mis tähendab, et seda hinnatakse automaatselt põhjalikult. Planeerimissekretär ei tohi anda luba, kui projekt ei ole kooskõlas kliimaseaduses sätestatud süsinikuneutraalsuse eesmärgiga.

2.6 Saksamaa

Keskkonnamõjude hindamise (Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung, lühend UVP-Änderungsrichtlinie 2014/52/EU) raames on Saksamaa Liitvabariigis alates 2014. aasta muudatusest sätestatud, et hinnata tuleb mitte ainult traditsioonilisi keskkonnamõjusid (nt õhk, vesi, bioloogiline mitmekesisus jms), vaid ka mõjusid kliimale („Klima“) ning projekti/võimaliku planeeringu vastuvõtlikkust kliimamuutuste riskidele (nt üleujutused, tugevad sademed, kuumalaine).

Seega kliimamõju tähendab laiemalt nii: a) heitkoguste või muude kliimamuutusi soodustavate mõjude arvestamist või b) projekti hindamist kliimamuutustega kaasnevate negatiivsete mõjude suhtes: kas projekt on vastuvõtlik tulevastele kliimarisikidele ning kas projekti elluviimine ka suurendab neid riske.

“Oluline” (saks k. *signifikant/erheblich*) on mõiste, mida tuleb tõlgendada konteksti- ja juhtumipõhiselt: kas mõju on piisavalt suur/tähtis (või potentsiaalselt suur), et nõuda põhjalikumalt hindamist ning sobivaid leevendusmeetmeid.

Täpne formaalne definitsioon “olulisele kliimamõjule” seadusandluses puudub: seadus (UVPG) ei sisalda konkreetset kvantitatiivset heite või muu mõju künnist, mille ületamisel klassifitseeritakse mõju automaatselt olulisena. Selle asemel on nõue, et iga projekti tuleb hinnata juhtumipõhiselt, võttes arvesse selle iseloomu, asukohta, tundlikkust ja võimalikku riski.

Seega ei ole oluline kliimamõju Saksamaal riiklikul tasandil ühtse arvulise väärtusena defineeritud, vaid sõltub hindamisprotsessi tulemusest: kas heide, riskid või nende kombinatsioon võivad viia märkimisväärse negatiivse mõju või ohuni.

2.6.1 Normatiivne raamistik ja kuidas kliimamõjusid hinnatakse

Olulised regulatsioonid ja dokumendid:

- Saksa KMH määrus (Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung - UVPG) kodifitseerib KMH protsessi ning tagab, et KMH hõlmab lisaks tavalistele keskkonnateguritele ka kliimat kui üht hinnatavat faktorit.
- Analüüsid ja juhendid: näiteks Umweltbundesamt (UBA) uuring “CLIMATE CHANGE – UVP-Änderungsrichtlinie 2014/52/EU und Klimawandel”, nõuab, et nii projekti mõju kliimale kui ka tegevusele avalduvaid kliimamuutuste riske (nt üleujutused, tormid, tugev sademete hulk) peab KMH-s arvestama.

Hindamisprotsess koosneb järgmistest etappidest:

1. **Eelhindamine** - juba varases faasis tuleb hinnata, kas projekt "võib avaldada olulist mõju" keskkonnale (sh kliimale). Kui võimalik mõju ei ole välistatav, viiakse läbi põhjalik KMH.
2. **KMH (UVP-bericht)** käigus viiakse läbi põhjalik keskkonnamõjude hindamine, mis hõlmab ka: planeeringu/rajatise heitkoguseid, energiakasutust, mõju kohalikule kliimale (nt mikrokliima, lokaalne soojenemine), kuid samuti riskianalüüsi: kas hooned/infrastruktuur on vastuvõtlikud kliimamuutuse tagajärgedele (nt üleujutused, tugevad sademed, tormid, liustiku sulamine, veetaseme tõus jms).
3. **Õiguse ja regulatiivse normatiivse nõuete vastavuse kontroll** - projekt peab olema kooskõlas ka sektorispetsiifiliste nõuetega (nt veemajandus, infrastruktuur, ehitusnormid, veekaitse jm), ning neid hinnatakse nüüd kliimamuutuste kontekstis: kas normid, mis kehtisid "vana kliima" tingimustes, on jätkuvalt adekvaatsed uue kliima ja riskide kontekstis.
4. **Lõppotsus/luba + võimalikud kohustused** - vastavalt KMH tulemusele võib loaandja nõuda kohandusi, leevendusmeetmete rakendamist, riskimaandamist jne; ja kui riskid on liiga suured, siis ei lubata projekte ellu viia.

Seega kliimamõjude arvestamine ei ole eraldiseisev protsess, vaid integreeritud osa keskkonnamõjude hindamisel - nii heitkoguste kui ka kohanemise aspektis.

2.6.2 Künnisvõimsused, millal loetakse mõju "oluliseks"

Saksamaal puudub heterogeenne või riiklik üleriigiline künnis - st ei ole üldist CO₂ heite künnist, mille puhul klassifitseeritakse kõik heitjad automaatselt olulisteks kliimamõju allikateks. Hindamine on alati juhtumipõhine.

Kuigi see annab teoreetiliselt vabaduse arvestada konteksti (asukoht, regionaalne tundlikkus, riskid), tähendab see ka suurt ebakindlust ja erisusi rakendamise praktikas - erinevad mõjuhindangud võivad viia väga erinevate järeldusteni. Saksamaa eri liidumaades on halduspraktikas kasutusel mitmeid metodoloogilisi lähenemisi kliimamõju arvestamiseks KMH läbiviimisel: näiteks riskikaardistused (üleujutused, tormid, liikumised), klimatoloogilised- ja sademete stsenaariumid, ohutegurite integratsioon infrastruktuuri planeerimisel jne, kuid puudub ühine standard, mida peab igal liidumaal/regioonis järgima.

Seega on Saksamaa "künnisvõimsused" pigem kvalitatiivsed (riski suurus, tundlikkus, kontekst) kui kvantitatiivsed (nt üle X tonni CO₂ = oluline mõju).

Selline regulatiivne lahendus annab paindlikkuse ja eri valdkondade (transport, ehitus, energia, vee- ja maastikuhaldus jne) eriomaduste projektide hindamisel saab kliimamuutuste mõju arvesse võtta nii heitkoguste, riskide kui ka kohanemise vajadust arvestades, lähtudes kohapealsetest tingimustest. Samas, kuna puudub ühtne künnis või standard, sõltub hindamise tulemus tugevalt ekspertide valikutest, hindamismetoodikast ja õiguspraktikast.

"Oluline kliimamõju" on juhtumipõhine hinnang, mitte eeldefineeritud kvantitatiivne kategooria. Hinnatakse nii projekti mõju kliimale (heited, energiakasutus, mikrokliima jt) kui ka projekti vastuvõtlikkust kliimamuutustest tulenevatele riskidele. ELi direktiivi muudatus aastast 2014 koos Saksamaa UVPG-ga loovad selleks regulatiivse aluse. Lisaks on olemas valdkondlikud juhendid, mida koostab ja mille täitmist jälgib föderaalne keskkonnaamet (Umweltbundesamt (UBA)). Puuduvad riiklikud standardid ja künnised heitkoguste või mõjude osas - kõik sõltub projektist, kontekstist, asukoha tundlikkusest ning valitud hindamismetoodikast.

Allpool on tabelina esitatud vaatluse all olnud riikide KMH regulatsioonide võrdlus.

Olulise kliimamõju määratlemine

Tabel 4. Valitud riikide erinevused olulise kliimamõju määratlemisel KMH ja lubade menetluses võrreldes Saksamaa Liitvabariigiga

Riik	Kliimamõju käsitus KMHs	Olulisuse määratlemise lähenemine	KHG heite künniste olemasolu	Erinevused Saksamaa süsteemist
Saksamaa	Kliimamõju on osa „õhust ja kliimast“; hinnatakse nii heidet kui kliimamuutuste mõju projektile	Kvalitatiivne hindamine PVT, kooskõla kliima-eesmärkidega, kumulatiivne mõju	Ei ole CO ₂ künniseid; kasutatakse sektoripõhiseid PVT võrdlusi	–
Soome	Kliimamõju kohustuslik osa KMHs; käsitletakse nii heidet kui vastupanuvõimet kliimamuutustele	Kombineeritud kvantitatiivne ja kvalitatiivne; kasutatakse CO ₂ bilanssi ja tundlikkuse hindamist	Ei ole õiguslikke künniseid, kuid praktikas >25 kt CO ₂ /a loetakse oluliseks	Lisab kliimariski ja vastupanuvõime (haavatavuse) hindamise eraldi etapina
Rootsi	Kliimamõju hinnatakse kui osa õhu- ja energia-kasutuse mõjudest; nõuab kooskõla riikliku kliimapolitikaga	Kvalitatiivne; hinnatakse panust riiklikku netoheite vähendamisse ja süsiniku-neutraalsuse eesmärki	Ei ole kindlaid numbrilisi piire, kuid keskkonnamet soovib kvantifitseerida >50 kt CO ₂ /a projektid	Rootsi lisab hindamiskriteeriumiks „kas projekt toetab kliima-neutraalsuse saavutamist“
Taani	Kliimamõju osa KMHs ja loamenetluses; hinnatakse nii KHG heidet kui süsinikusidumise muutust	Poolkvalitatiivne: kas mõju suurendab või vähendab Taani 70% vähendamise eesmärgi saavutamist	Ei ole ühte üldkehtivat künnist, kuid KMH juhend toob välja tüüpilised „olulise mõju“ juhtumid (>25 kt CO ₂ /a)	Hindamine seotakse otse riikliku kliima-eesmärgiga (70% vähendamine 2030)
Läti	Kliimamõju hinnatakse eraldi komponendina alates 2023. aastast; kohustuslik kasvuhoonegaaside analüüs	Kvalitatiivne koos kvantitatiivse alusarvutusega; oluline, kui projekt muudab oluliselt piirkondlikku KHG bilanssi	Juhendis soovituslik künnis: >10 kt CO ₂ ekv/a loetakse „potentsiaalselt oluliseks“	Läti on ainus, kus juhendis toodud arvuline suunis (10 kt CO ₂ ekv/a)

Ühend- kuning- riik	Kliimamõju hinnatakse kohustuslikult kui osa õhumõjudest ja süsiniku- jalajäljest	Kvalitatiivne, kuid kasutab kvantifit- seeritud CO ₂ bilanssi ja võrdlust kliima- neutraalsuse eesmärgiga	Puudub seaduslik künnis, kuid praktikas >25 kt CO ₂ /a käsitletakse olulisena	Lisab nõude hinnata mõju riiklikule kliimaneutra alsuse teekonnale ja tuua välja „heite- vähenduse alternatiivid“
------------------------------------	---	--	--	--

3. Olulise kliimamõju määratlemine

Leiame, et **olulise kliimamõju määratlus on mõistlik defineerida seadusega. Arvestades kliimavaldkonnas toimuvaid seadusandlike protsesse, on kõige mõistlikum määratleda see kliimakindla majanduse seaduses**, mille eelnõu Kliimaministeerium ette valmistab. Ka keskkonnaseadustiku üldosa seaduses ja keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses tuleb olulise keskkonnamõju määratlus senisest selgemini sõnastada.

Olulise kliimamõju piiritlemiseks vajalikud künnis- või sihttasemed, eriti mis puudutab tegevusega kaasneva otsese KHG heite mõju riiklike kliimaeesmärkide täitmisele, on tõenäoliselt kõige sobilikum sätestada kliimakindla majanduse seadusega antava delegatsiooni alusel kliimapoliitika eest vastutava ministri määrusega. Kehtivatest KMH/KSH elluviimist reguleerivatest määrustest on sobilikem täiendada keskkonnaministri määrust nr 34 “KMH aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded”, lisades sinna künnistasemed, millest alates loetakse tegevusega kaasnevat kliimamõju oluliseks. Samuti võiks määrusesse lisada, kuidas täpsemalt hinnata eri künnistasemete alla käivate tegevuste kliimamõju, lähtudes nende eeldatavast mõju suuruselt. Künnistasemete kehtestamise delegeerimine kliimapoliitika eest vastutavale ministrile (mitte seadusega kehtestamine) on mõistlik, arvestades et riiklike kliimaeesmärgi uuendatakse perioodiliselt lähtuvalt vajadusest püsida 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamise trajektooriga.

Arvestades teiste riikide kogemust, rahvusvahelist praktikat ja Eesti huvigruppide tagasisidet siinse töö osana korraldatud kaasamisseminaril soovitame sõnastada olulise kliimamõju järgmiselt:

Olulise kliimamõjuga tegevus on käesoleva seaduse tähenduses tegevus, mille käigus heidetakse välisõhku kasvuhoonegaase või vähendatakse kasvuhoonegaaside sidumist mahuks, mis ületab kehtivaid künnistasemeid [või mis vähendab kliimakindlust erakorralise kliimasündmuse riskiga aladel].

Olulise kliimamõju sõnastusettepanekus on kandiliste sulgudega eraldatud lauseosa, mille võib vajadusel ära jätta või ümber sõnastada lähtuvalt sellest, millisesse normdokumenti olulise kliimamõju künnistase(med) sisse viiakse ja kas olulise kliimamõju all peab seadusandja vajalikuks arvesse võtta ka haavatavust kliimamuutustele. Nimelt töid mitmed kaasamiskoosolekul osalejad esile, et õigusselgust silmas pidades peaks kliimamuutuste leevendamise (*mitigation*) hoidma lahus kliimamuutustega kohanemisest (*adaptation*).

3.1 Olulise kliimamõju künnistasemed ja eri tasemete rakendamisel mõjutatud sektorid ja ettevõtted

Keskkonnamõju ja strateegilise keskkonnamõju hindaja, keskkonnakaitseloa andja ning strateegilise arengudokumendi kehtestaja peavad arvesse võtma järgmisi hindamiskriteeriume, et määrata tegevuse olulisus kliimamõjude seisukohalt:

I. Tegevusega kaasneb KHG heide õhku või süsiniku loodusliku sidumise kadumine

Näited: põletusseadmega tootmise rajamine kui kasutatakse fossiilkütust; Turba või muu loodusvara avakaevandamine, kus hävib süsinikuvaru ja seda siduv biomass; suuremahuline metsa raadamine või lageraie, kus süsinikusidumine oluliselt väheneb; uue tiheasustuse rajamine põllu- või rohumaale.

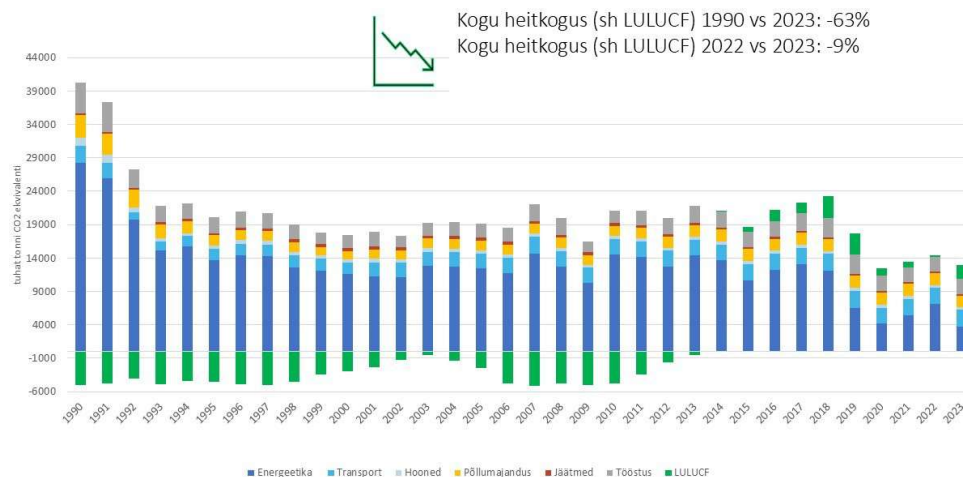
II. Tegevusega kaasneb kliimariskide suurendamine (haavatavuse lisamine) s.t.

Tegevus toimub aladel, kus esineb (riigi poolt kaardistatud) üleujutus- või erosioonirisk, kuumalainete või tormikahjustuste (erosiooni) oht, veenappus või joogivee kvaliteedirisk

Näited: sadama rajamine kaldaerosiooniga piirkonda; paisu rajamine; uue tiheasustuse rajamine üleujutusohuga alale; õhuliini rajamine maakaabli paigaldamise asemel.

Töö käigus oleme koostanud nimistu nii ELi heitkogustega kauplemise süsteemi kui jagatud jõupingutuste määruse alla käivatest ettevõtetest ja nende poolt aastatel 2022 ja 2023 raporteeritud KHG heitkogustest. Kui ettevõttes ei peeta heitkoguste üle arvestust ega esitata aruandeid õhku paisatud KHG heitkoguste kohta, nagu JJM alla käivad loomakasvatuse- ja põllumajandusettevõtted, siis võtsime arvutustes aluseks ettevõtete keskkonnalubades näidatud maksimaalsed KHG heitkogused. Eesmärk oli saada riiklikus KHG inventuuris toodud sektorite kaupa ülevaade, millised ettevõtted on suurimad KHG õhkupaiskajad ning kui suur on nende võimalik osakaal riigi ja sektori koguheitest. Andmestik on ka aluseks pakutavate olulise kliimamõju künnistasemete eri tasemete rakendamise mõju ehk tundlikkuse analüüsimisel.

2023. aastal oli Eesti KHG heitkogus 12,99 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti. Ilma maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorita (tuntud ka lühendi LULUCF ehk *land use, land use change and forestry* järgi) oli heide 10,86 miljonit tonni CO₂ ekv. Võrreldes 1990. aastaga on Eesti KHG koguheidet vähenenud 63% võrra (Joonis 1). Võrreldes eelmise aasta andmetega on heitkoguste langus 9% - peamiselt energeetikasektoris toimunud muutuste tõttu. ELi heitkogustega kauplemise süsteemi kuuluvate tootmisüksuste heitkogus langes ligi 38% võrreldes 2022. aastaga. 2023. aastal tuli suurem osa KHG heitkogusest energeetikasektorst, moodustades koguheitest 29%, järgnes transport 19%, tööstus 18%, maakasutus ja metsandus 16% ning põllumajandus 13%. Hoonete ning jäätmete sektori osakaalud olid oluliselt väiksemad, moodustades vastavalt 3% ja 2% kogu riigi heitkogusest.

Joonis 1. Eesti kasvuhoonegaaside heitkogused 1990–2023. Allikas: Kliimaministeerium

Eestis on olulise kliimamõjuga sektoriteks need sektorid, kus tegutsevad ettevõtted kasutavad enim fossiilkütuseid ja paiskavad õhku KHG: energeetika, hooned, transport ja tööstus, sh eriti põlevkivi kasutatav keemiatööstus.

Energeetikasektor on Eestis suurim kasvuhoonegaaside tekitaja - sektori heide moodustas 2023. aastal 29% koguheitest. Energeetika heidet saab vähendada, võttes rohkem kasutusele taastuvenergeetikat. Energeetikaga seotud heitkogused varieeruvad aastast aastasse peamiselt majandussuundumuste, energiaallikate ja ilmastikutingimuste tõttu. 2023. aasta madalama elektrihinna ei pääsenud põlevkivist toodetud kõrgete kuludega energia turule. Tänu sellele langesid energeetikasektori heitkogused 7,1 miljonilt 3,7 miljonile tonnile kahe aasta võrdluses. ELi heitkogustega kauplemise süsteem annab fossiilsetest kütustest toodetud elektrile hinna, mis 2023. aastal oli keskmiselt 83 eurot tonni kohta.

Energeetikasektoris on suurimateks KHG heitjateks järgmised ettevõtted:

- Enefit Power OÜ
- OÜ VKG Energia
- Enefit Green AS
- Gren Viru AS
- Elering AS
- Gren Eesti AS
- Gren Tartu AS
- OÜ Utilitas Tallinna Elektri jaam

Hoonete sektoris on suurimateks KHG heitjateks järgmised soojust tootvad ettevõtted:

- AS Utilitas Tallinna Soojus
- Silpower AS
- Gren Tartu AS
- AS Utilitas Eesti
- Põlva Soojus AS
- Gren Viljandi AS

- Gren Eesti AS
- Gren Eesti AS
- Danpower Eesti AS
- Kuressaare Soojus AS
- OÜ Utilitas Tallinna Elektri jaam

Transpordisektori heitkogused moodustavad 2,5 miljoni tonniga 19% Eesti heitkogustest. Andmed näitavad, et kuigi säästlikumate sõidukite osakaal suureneb, siis heitkogused on jäänud varasemaga sarnasele tasemele, kuna sõiduautode läbisõidud suurenevad. Tööga hõivatud Eesti inimestest 59% liikus töö ja kodu vahel autoga. Ühissõidukiga liigub natuke alla viiendiku ning jala ja rattaga samuti alla viiendiku töölkäijatest. Endiselt tehakse linnas palju lühikesi liikumisi autoga. Selle muutmiseks on väga oluline ühistranspordi arendamine ning muude liikumisviiside soodustamine.

Transpordisektoris on suurimateks KHG õhkupaiskajateks lennundus- ja laevandusettevõtted ning suured transpordikütuste ladustus- ja müügiettevõtted:

- Liwathon E.O.S. AS
- Muuga Storage Terminal OÜ
- Marabu Airlines OÜ
- SmartLynx Airlines Estonia OÜ
- Klip Marine Shipmanagement Ltd
- Amisco AS
- HT Shipmanagement OÜ
- Welton Enterprises OÜ
- Hansa Ship Management OÜ
- Arrowstar Trading Petrol Denizcilik A.S.
- Nova Gemi Acenteligi ve Denizcilik Ltd. Sti
- Dandiship OÜ
- Surfina Maritime OÜ
- Karewood Management OÜ
- Lanemer OÜ
- Invicont OÜ
- Sacramento Maritime Company Ltd
- Ocean Fleet Management OÜ

2023. aastal moodustas tööstussektor 18% KHG-de summaarsest heitkogusest, kokku 2 294,44 tuhat tonni CO₂ ekv. Võrreldes 2022. aastaga tõusid heitkogused 7%. Võrreldes 1990. aastaga on heitkogused langenud 51%.

Põlevkiviõli tootmisest tulevad heitkogused on ekspordi suurenemise tõttu kasvanud võrreldes 1990. aastaga üle 20 korra. 2023. aastal jätkus heitkoguste kasv, moodustades 14% Eesti koguheitest ja 77% tööstussektori heitest. Kasvu tingis põlevkiviõli soodne hind, mis suurendas tootmismahтусid.

Tööstussektoris on suurimateks KHG heitjateks põlevkivikeemia ettevõtted ja fossiilkütuseid sisendina kasutavad paberi- ja ehitusmaterjalitööstuse ettevõtted:

- Enefit Industry AS
- VKG Oil AS
- Kiviõli Keemiatööstuse OÜ
- O-I Estonia AS
- AS Estonian Cell
- Leca Eesti OÜ
- Horizon Tselluloosi ja Paberi AS

- Rápina Paberivabrik AS
- Wieneberger AS

Eestit peetakse tänu liberaalsele maksukeskkonnale ja haritud tööjõule välisinvesteeringutele atraktiivseks (globaalse ligitõmbavusindeksi 2025. aasta edetabelis oli Eesti 146 riigi seas 42. kohal). Sellest hoolimata pole kindlat teadmist võimalike uute suurettevõtete rajamise kohta, mis võiks lähitulevikus oluliselt KHG heitkoguseid suurendada.

Energiasektoris on ettevalmistamisel palju erinevaid projekte maismaal ja avamerel tuuleenergiavõimsuste rajamiseks, mis kõik aitavad energiasektoris fossiilkütuste kasutamisest loobuda. Muutliku taastuvenergia tasakaalustamiseks ja ülekandevõrgu sageduse hoidmiseks on kavas rajada ka fossiilkütustel ja tuumakütusel elektritootmisvõimsusi. Nii on Eesti Energia tütarettevõtte Enefit Industry kuulutanud välja hanke, et rajada Narva Balti elektrijaama kompleksi uus gaasil töötav elektrijaam. Hankelepingu eeldatav maksumus on 100 miljonit eurot ning elektrijaam on planeeritud valmima 2028. aastal. 28. aprillil väljakuulutatud hankes tellib ettevõtte elektrijaama, mis on mõeldud elektri ja soojuse koostootmiseks ning sagedusreservide pakkumiseks. Planeeritava elektrijaama koguvõimsus on ligikaudu 100 megavatti. See põhineb gaasikolbmootorite tehnoloogial, kusjuures iga mootori võimsus jääb vahemikku 4–13 megavatti. Jaam peaks töötama peamiselt maagaasil või biometaanil ning suutma kütusena kasutada ka vesinikku.

Eesti elektrivõrgu halduri Elering sagedusreservide hankel ainsana kahe gaasielektrijaamaga edukaks osutunud energeetikaettevõtte Gren Eesti AS kavatseb ehitada kaks 30 megavattise võimsusega maagaasiküttel elektrijaama - ühe Kohtla-Järvele ja teise Tartusse. 30 MW gaasielektrijaama KHG heide on olenevalt valitud tehnoloogiast ja kasutusajast maksimaalselt 40 000 t CO₂ekv aastas. Kõik kavandatavad maagaasi kütusena kasutatavad gaasielektrijaamad saavad olema olulise kliimamõjuga.

Tööstuse sektoris on Viru Keemia Grupp ASil (edaspidi VKG) kavas rajada Aa külasse puidukeemia toodete kompleks. Väljapakutud kontseptsiooni järgi on tehas biomassi baasil võimeline tootma 0,8 TWh elektrit aastas. Tehase omatarve on 0,3 TWh ja võrku müügiks kavandatakse 0,5 TWh taastuvelektrit aastas.

VKG plaanis rajada Eestis esimese tehase, mis võimaldaks plastijäätmeid keemiliselt ümber töödelda ja toota plastioli. Projekti eesmärk oli anda plastijäätmetele uus elu, vähendada nende põletamist ja ladestamist ning suurendada oluliselt plastijäätmete ringlussevõttu Eestis. Tehas oleks võimaldanud suurendada plastijäätmete ringlussevõttu Eestis seniselt 25 protsendilt ligi 40 protsendini. Praeguseks on projekti arendus peatatud.

Välisinvesteeringute tulek Eestisse sõltub olulisel määral sisemaistest teguritest, nagu taastuvallikatest toodetud elektri kättesaadavus ja hind, aga rahvusvahelistest finantsturgudest ja geopoliitilisest olukorrast. Nii on näiteks Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse poolt ettevõtetele jagatavate riigieelarveliste ettevõtlustoetuste eelisvaldkonnad, kus uute tegevussuundade raames nähakse suurimat ekspordivõimekuse kasvu. Need on kohalike ressursside väärindamine, tervisetehnoloogiad, digitehnoloogiad, kaitsetööstus ja kestlikud energialahendused.

Lähtudes ELi taksonoomiamääruste alusel sätestatud juhenddokumentidest (nt. *Technical guidance on the climate proofing of infrastructure in the period 2021-2027 (2021/C 373/01)*), teiste riikide praktikast ja töö käigus kogutud tagasisidelt töö tellijalt ja huvigruppideelt, **teeme ettepaneku sätestada kavandatava tegevusega kaasneva**

KHG heite ja maakasutuse muutmisega kaasneva loodusliku süsinikusidumise kadumise sihttasemeks 20 000 tonni CO₂ekv aastas, millega võrdse või suurema koguse puhul tuleb KMH ja KSH käigus läbi viia põhjalik kliimamõju hindamine, mis sisaldab tegevuse kogu olelusringi KHG heite inventuuri.

Kavandatava tegevuse puhul tuleb loa taotluses esitada selle tegevusega kaasnev kasvuhoonegaaside heite või loodusliku süsinikusidumise vähenemise aastakogus. Seda näitajat võrreldakse kehtestatud künnisväärtusega, et otsustada, kui põhjalik mõjuhindamine on vajalik. Arvesse võetakse ainult mõjuvaldkonna 1 heidet, s.t tegevuse käigus kütuse põletamisel või tootmisprotsessis välisõhku paisatud kasvuhoonegaaside heidet ning maakasutusega seotud tegevuste tõttu vähenevat looduslikku süsinikusidumist. Lisaks tuleb loa taotluses esitada otsustajale teave selle kohta, kas tegevus asub kliimariskiga alal.

Taksonoomiamääruse alusel tähendab >20 000 t CO₂ekv heide kohustust läbi viia mõjuvaldkonna 3, s.t. olelusringipõhise, kvantitatiivse ja võrdleva kliimamõju hindamise koos KHG heite vähendamise kava esitamisega; vastasel juhul ei loeta tegevust taksonoomiakõlblikuks. Olelusringipõhine hindamine (LCA) sisaldab endas „hällist väravani“ (*cradle-to-gate*) või „hällist hauani“ (*cradle-to-grave*) tegevuste mõjuanalüüsi, mis hõlmab: tooraine varumise ja kohaletoimetamise, tootmise, toote tarnimise, kasutuse ning kasutusjärgse etapiga kaasnevat heidet. Hindamine katab kumulatiivse kliimamõju kogu elutsükli jooksul ja peab sisaldama ka võrdlust sektoris kehtiva prima võimaliku tehnoloogiaga (PVT).

Taksonoomiamäärustes on toodud metoodilise alusena järgmised standardid: *GHG Protocol*; ISO 14064-1 ja ISO 14067, neis kõigis lähtutakse olelusringi lähenemisest. Kui kavandatavale tegevusele keskkonnakaitsetloa või ehitusloa taotlemisel esitatud andmetest lähtub, et selle elluviimisega kaasneb KHG heite õhkupaiskamine või loodusliku süsinikusidumise kadu mahus, mis on võrdne või ületab kehtestatud numbrilise künnisvõimsuse, siis see ei tähenda, et loa taotlus lükatakse tagasi või loa väljaandmisest keeldutakse. See annab otsustajale suunise, millises mahus (millise metoodikaga) tegevuse KMH või planeeringu KSH käigus tuleb kliimamõju hinnata. Ka Eesti Keskkonnaõiguse Keskuse väljaantud „Soovitused kliimamõju hindamiseks KSHs ja KMHs ning kliimakaalutluste arvesse võtmiseks haldusotsustes“ soovitab KHG heitkoguste hindamisel kasutada *GHG Protocol* metoodikat kui rahvusvaheliselt enim kasutatavat.

Võttes eeskujuks Soome praktika, kuna asume sarnases geograafilises tsoonis ja majandusruumis, **soovitame LULUCF sektori alla käiva tegevuse käigus maakasutuse muutmisega kaasneva olulise kliimamõju künnisväärtuseks loodusliku sidumisvõime ala kadu, mis on võrdne või suurem kui 10 ha.**

Loodusliku ala süsinikusidumise võime kaob näiteks metsa raadamise, lageraiel, avakaevandamise, ehitamistegevuse tagajärjel. Riikliku KHG inventuuri turba kaevandamise heite arvutamisel kasutatud eriheite koefitsientide järgi (*National Inventory Document*, NID 2025; Eesti riigipõhised heitekoefitsiendid, tabel 6.26) on turbatootmisala ühe hektari hinnanguline KHG heide 6,47 tonni CO₂ekv aastas.

Esitame ka ettepanekud võimalikeks künnistasemeteks eri sektoritele, kui seadusandja peab vajalikuks rakendada künnistena suhtarvu üleriigilisest riiklikust või sektori eesmärgist. Kuna ELi ühtses kliimapoliitikas on kokku lepitud kliimaneutraalsuse saavutamises 2050. aastaks ning selle eesmärgi saavutamise trajektoiril püsimiseks nähakse ette vahe-eesmärgid ka aastateks 2035, 2040 ja 2045, on põhjendatud

määrata olulise kliimamõju künnisväärtus suhtarvuna riiklikust KHG vähendamise tasemest. See väldib vajadust muuta künnisväärtust iga uue ja rangema siseriikliku kliimaeesmärgi kehtestamisel. Nii muutub olulisuse tase automaatselt koos eesmärgi muutumisega.

Alljärgnevas tabelis (Tabel 5) on toodud KHG heitkoguste absoluutväärtused olulise kliimamõju määratlemise künnistasemetel, mis seatakse poliitikavaldkonnale või sektorile suhtarvuna kliimakindla majanduse seaduse eelnõus toodud vastava sektori KHG heite vähendamise eesmärkidest. Tabeli päises on välja toodud ka sektorite nimetused, millele nimetatud suhtarvuna seatud künnis rakenduks.

Vastava sektori künnisväärtuse suhtarv on määratud sektori eesmärgist lähtudes, eeldusel et kõiki ettevõtteid koheldakse võrdselt ning et sektori suhtarv oleks absoluutväärtusena sama või võimalikult lähedane käesolevas töös ELi taksonoomiamääruste rakendamise juhendi alusel välja pakutud olulise kliimamõju määratluse künnistasemele, mis on 20 000 t CO₂ ekv/aastas.

Tabel 5. 2030. aasta sihid absoluutarvuna ja võimalikud suhtarvuna esitatud künnistasemed sektoritele lähtuvalt 2022. a heitest ja kliimakindla majanduse seaduse eelnõus toodud sektorite KHG vähenduse eesmärkidest.

	KHG heide 1990 (Mt)	KHG heide 2022 (Mt)	KHG heide 2023 (Mt)	2030 sihid (Mt)	0,1%, sihist sektori puudub (t)	riigi kui siht (t)	0,5% sektori sihist (t) Energeetika	1% sektori sihist (t) Transport põllu- majandus.	5% sektori sihist (t) Hooned, tööstus, jäätmed
Eesti kokku (koos LULUCF)	35,3	14,35	12,9	13,0	10 300		65 000	130 000	650 000
HKS		8,41	5,3	3,5 - 4	4 000		20 000	40 000	200 000
JJM		5,7	5,6	4,9	4 900		24 500	49 000	245 000
Lennundus		0,005	0,006	Selgub	-		-	-	-
LULUCF	-4,98	0,2	2,1	Selgub	0		0	0	0
SEKTORID									
Energeetika	28,3	7,09	3,7	5,6	-		21 607	43 213	216 065
Transport v.a lennundus	2,48	2,5	2,5	1,9	-		9 518	19 036	95 180
Hooned	1,26	0,37	0,38	0,4	-		1849	3 698	18 490
Põllumaj. v.a LULUCF põllu ja rohumaa	3,34	1,82	1,75	1,8	-		10 734	21 468	107 339
Tööstus	4,66	2,15	2,29	3,9	-		17 300	34 570	17 285
Jäätmed	0,25	0,22	0,21	0,16	-		786	1 572	7 858

Lähtuvalt eelpool toodust, **teeme ettepaneku kaaluda võimalust seada sektorite kaupa künnistasemed suhtarvuna iga sektori KHG vähendamise eesmärkidest.** Nende künnistasemete ületamisel loetakse ettevõtte/tegevus olulise kliimamõjuga tegevuseks ja sellele tegevusele on enne keskkonnakaitseloa väljaandmist või selle loa muutmist vaja koostada põhjalik kliimamõjude hindamine - olgu KMH või selle tegevuse kavandamiseks vajaliku planeeringu KSH läbiviimise käigus. **Ettepanekud tegevusega kaasneva KHG heite künnistasemeteks sektorite kaupa on järgnevad:**

- **Energeetika** - 0,5% sektori KHG vähendamise eesmärgist;
- **Transport** - 1% sektori KHG vähendamise eesmärgist;
- **Hooned** - 5% sektori KHG vähendamise eesmärgist;
- **Põllumajandus** - 1% sektori KHG vähendamise eesmärgist;
- **Tööstus** - 5% sektori KHG vähendamise eesmärgist;
- **Jäätmed** - 5% sektori KHG vähendamise eesmärgist.

Kui seada vaid üks künnisväärtus, mis lähtub üleriigilisest KHG vähendamise sihttasemest ning ei arvesta sektorite erisusi, siis samadest eeldustest lähtuvalt **on alternatiivne ettepanek kaaluda võimalust sätestada tegevuse olulise kliimamõju künnisvõimsuseks 0,2% riiklikust KHG heite vähenduse eesmärgist.**

Sarnaselt teiste majandusharudega ka põllumajandussektorile pakutud künnisväärtus – 1% sektori KHG heite vähendamise sihttasemest – ei ületa ühegi käitise koguaasta heidet. Seda kinnitavad nii 2022–2024. a inventuuri andmed kui ka keskkonnakaitselubades määratud CO₂ heite lubatud maksimumkogused. Kui KHG vähendamise eesmärk suureneb ning künnisväärtuseks seatakse 0,5% põllumajandussektori aastaeesmärgist, ületavad künnise ja vajavad loa uuendamisel põhjalikku kliimamõju hindamist vaid kuus põllumajanduse tootmisüksust: lisaks Lõõla piimafarmikompleksile Siimani veisefarm (Mangeni PM OÜ), Langerma veisefarm (Halinga OÜ), EKSEKO sigalakompleks (Maag Agro OÜ), Kõrtsi suurfarm ja Piibu loomakasvatustekompleks (Estonia OÜ) ning Inglise farmikompleks (Pae Farmer OÜ).

Kuna LULUCF sektori riiklik eesmärk aastaks 2030 on saavutada olukord, kus sektori KHG heide oleks väiksem või tasakaalus süsiniku sidumisega sektoris, siis **LULUCF sektori olulise kliimamõju künnisväärtuseks on riigi poolt juba vaikimisi seatud 0 t CO₂ekv aastas**. Suhtarvuna sektori eesmärgist olulise kliimamõju künnisvõimsuse seadmise eelis võrreldes absoluutväärtusena numbrilise künnisväärtuse seadmise ees on, et kord õigusaktis sätestatuna pole tarvis künnisväärtust muuta, kui muutub sektori eesmärk. ELi kliimamäärus näeb ette, et nii üleeuroopalisi kui ka liikmesriikide KHG heite vähendamise eesmäärke tuleb regulaarselt ajakohastada. Kui kehtestatakse absoluutne üleriigiline või sektoripõhine numbriline künnistase, tuleb seda pärast iga uue kliimaeesmärkide perioodi määramist vastavalt korrigeerida. Nii tagatakse, et kõnealune poliitikainstrument toetab jätkuvalt KHG heite vähendamise trajektoiril püsimist

Samas on tellija esindajatelt, huvigruppideelt kaasamiskoosolekul ja töö käigus tagasisidena saadud seisukoht üheselt, et künnisväärtus tuleb seada ühe konkreetse numbrina, mis kehtib kõigile sektoritele, mitte suhtarvuna sektori või riigi sihist.

3.2 Künnisväärtuse valiku põhjendus

KHG heite ja maakasutuse muutmisega kaasneva loodusliku süsinikusidumise kadumise künnis 20 000 t CO₂ekv/a on Eesti kontekstis sobilik tasakaal halduskoormuse ja kliimamõju vähendamise vajaduse vahel.

Künnis 20 000 tCO₂ekv/a on Eestis alates 2022. aastast juba olulise kliimamõju kontekstis kasutusel vähemalt taristuprojektide kliimakindluse hindamisel. Riigi Tugiteenuste Keskuse (RTK) kliimakindluse hindamise juhend (versioon 3, 19.02.2024) rakendab Euroopa Komisjoni taristu kliimakindluse tehnilisi suuniseid (2021–2027) ja kasutab 20 000 tCO₂ekv/a piiri otsustuskohana:

- kui projekti aastane absoluutne ja/või suhteline KHG heide jääb alla 20 000, võib leevendamise osa käsitluse selles protsessis lõpetada ja dokumenteerida;
- kui projekt ületab 20 000, tuleb teha lisaanalüüsid (monetiseerimine, kooskõla 2030/2050 eesmärkidega, elutsükli/eluiga 2050+ jms).

See künnis on Eestis praktiliselt juurdunud eeskätt ELi rahastusega taristuprojektide kliimakindluse hindamise raamistikus. See tähendab, et 20 000 toimib praktikas sõelana, mis eristab “tavalise” kliimajälje dokumenteerimise ja “sügavama” kliimaeesmärkidele vastavuse kontrolli. RTK juhend suunab jalajälje hindamisel kasutama EIB metoodikat, kus “significant emissions” piir on samasisuline:

- absoluutne heide või sidumine > 20 000 tCO₂ekv/a
- suhteline heide muutus > 20 000 tCO₂ekv/a (positiivne või negatiivne)

Seega 20 000 on ühtaegu tehniline (metoodikates fikseeritud), menetluslik (otsustab hindamise sügavuse) ja rahastuslik (ELi toetuse eeltingimustega seotud) künnis. Lisaks võib see künnis lihtsustada taksonoomia-alast tõendamist ja dokumenteerimist, sest sunnib suurema mõjuga projektide puhul tegema samatüübilisi arvutusi ja analüüse, mida taksonoomia hindamisel vaja läheb. See ei asenda muidugi taksonoomia tegevusalapõhiseid tehnilisi kriteeriume (TSC) ega DNSH nõudeid.

Kui võrrelda 20 000 t CO₂ekv/a künnist ambitsioonikama (15 000 t CO₂ekv/a) ja vähem ambitsioonikama (25 000 t CO₂ekv/a) künnisega (Tabel 6) HKS sektorites 2022-2024 aastate järgi, on näha, et

- 15 000 t CO₂ekv/a künnise ületab keskmiselt 11 kätist ehk 22,4% kõigist; heide kaetus 98,7%;
- 20 000 t CO₂ekv/a künnise ületab keskmiselt 10 kätist ehk 20,4% kõigist; heide kaetus 98,4%;
- 25 000 t CO₂ekv/a künnise ületab keskmiselt 9 kätist ehk 19,1% kõigist; heide kaetus 98,1%.

Künnist ületavate kätiste arv ei muutu oluliselt, kuid kõrgem künnis suurendab riski, et osa keskmise suurusega allikaid jääb süsteemsest tähelepanust välja, eriti kui sektori struktuur muutub (nt uued allikad lisanduvad).

Tabel 6. HKS sektorites erinevaid künniseid ületavate kätiste hulk ja heide aastatel 2022-2024

Künnis (t CO ₂ ekv/a)	Aasta	Kätisi kokku (tk)	Kätisi üle künnise (tk)	Künnist ületavate kätiste osakaal (%)	Heide kaetus (%)	Osakaal 2030 sihist (%)
15 000	2022	49	10	20,4	99,0	63,8
20 000	2022	49	9	18,4	98,8	63,7
25 000	2022	49	9	18,4	98,8	63,7
15 000	2023	49	10	20,4	99,3	40,6
20 000	2023	49	9	18,4	98,9	40,4
25 000	2023	49	9	18,4	98,9	40,4
15 000	2024	49	13	26,5	97,7	37,8
20 000	2024	49	12	24,5	97,4	37,6
25 000	2024	49	10	20,4	96,5	37,3

20 000 künnis on võrreldav teise analüüsis käsitletud riikidega ning kuigi Soome ja Rootsi suunised on numbriliselt vähem ranged, on nendes riikides oluline juhtumipõhine lähenemine. Üks konkreetne piirmäär muudab süsteemi ettevõtete vaates selgemaks ja lihtsamini etteennustatavaks.

4. Tundlikkuse analüüs

Olulise kliimamõju määratlemisel ja Eesti oludele sobilikemate künnisvõimsuste leidmiseks koostasime nimistud suurematest keskkonnakaitseala kohustuse alla kuuluvate ettevõtete käitistest ja nende heidete andmetest. Andmed saime HKS valdkonna ettevõtete heitkoguse aruannetest, aruandekohustusega ettevõtete loataotlustest või raiateatistest.

Eesti KHG koguheid (koos LULUCF-iga) aastal 1990 oli 35 307,53 tuhat t CO₂ekv, 2022. aastal 14 347,30 tuhat tCO₂ekv ja 2023. aastal 12 993,25 tuhat tCO₂ekv.

2023. aastal oli Eesti KHG koguheitest energeetikasektori osakaal 29%, transport 19%, hooned 3%, põllumajandus 13%, jäätmed 2% tööstus 18% ning maakasutuse, maakasutuse muutuste ja metsanduse osakaal oli 16%. Arvestades täna Eesti Vabariigis rakendatavaid ja lähitulevikus kavandatud täiendavaid poliitikameetmeid on kõige suuremat KHG heite vähenemist oodata energeetika, hoonete ja jäätmete sektorites. Kõige raskem on heiteid vähendada transpordis, põllumajanduses ja LULUCF-i valdkondades. Tööstussektori KHG heite vähenemise tempo sõltub erinevatest majandust mõjutavatest teguritest - nii arengutest traditsioonilistel eksporditurgudel, geopoliitiliselt keerulisest olukorrast, mis pidurdab otseinvesteeringuid Eestisse kui ka riigisisestest otsustest, mis määravad, kas ja millist laadi (kui energiamahukat ja mis energiakandjatel) tööstust Eestisse lähitulevikus rajatakse ja milline on energiatõhususe kasvutempo.

HKSi kuuluvate ettevõtete koguheid aastal 2022 oli kokku 8407,46 tuhat tCO₂ekv ja 2023. aastal 5260,45 tuhat tCO₂ekv. HKSi kuuluvad suuremad energeetika- ja tööstussektori ettevõtted, mille põletusseadmete summaarne soojusvõimsus ületab 20 MW, lennundusettevõtted, mille lennukid lendavad Euroopa majanduspiirkonnas asuvasse lennujaamadesse, ning laevandusettevõtted mis opereerivad laevu kogumahutavusega üle 5000 brutoregistratonni.

Energeetikasektori 1990. a KHG heide oli 28 277,78 tuhat tCO₂ekv, 2022. a 7091,78 tuhat tCO₂ekv ja 2023. a 3727,01 tuhat tCO₂ekv. Energeetikavaldkonna KHG heide on viimastel aastatel oluliselt vähenenud eelkõige sellepärast, et lubatud heitkoguse ühikute kõrge hinna tõttu ELi heitkogustega kauplemise turul ei pääse põlevkivist toodetud elekter kõrge omahinna tõttu turule, aga sõltub siiski olulisel määral nii ilmastikutingimustest (külmal talvel elektrinõudlus kasvab) kui ka riikidevaheliste elektriühenduste või elektrijaamade enda töö(kindluse)st. Energeetikasektori 2030. a eesmärk on hoida heide alla 5602,061 tuhat tCO₂ekv, mis tähendab, et võrreldes 2022. a tasemega on energiasektori KHG heidet vaja vähendada 21%. Ka on siseriikliku eesmärgina otsustatud loobuda põlevkivi kasutamisest elektrienergia tootmisel aastaks 2035. 100% taastuvelektri kasutamise ambitsiooni jätkumist kinnitab ka 8. jaanuaril 2026 valitsuse poolt kinnitatud energiamajanduse pikaajaline arengukava ENMAK 2035.

Transpordisektori heide aastal 1990 oli 2480,31 tuhat tCO₂ekv, 2022. aastal 2497,85 tuhat tCO₂ekv ja 2023. aastal 2498,16 tuhat tCO₂ekv. Sektori viimaste aastate trend on aeglane, aga pidev heite kasv. Transpordisektori eesmärk aastaks 2030 on hoida KHG heide alla 1898,366 tuhande tCO₂ekv ehk vähendada heidet 24% võrreldes 2022. a tasemega.

Hoonete valdkonna heide oli 1990. a 1262,48 tuhat tCO₂ekv, 2022. a 366,93 tuhat tCO₂ekv ja 2023. a 381,05 tuhat tCO₂ekv. Uutele hoonetele on püstitatud energiatõhususe nõuded ja olemasolevaid hooneid renoveeritakse energiatõhusaks; paraku on aastatel 1950-1990 ehitatud elamute renoveerimise tempo madal. Sektori eesmärk aastaks 2030 on hoida KHG heide alla 366,93 tuhat tCO₂ekv taseme.

Transpordi ja hoonete sektorite KHG heitkogused arvutatakse neis sektorites kasutatud kütuste koguste järgi. Et transpordiettevõtete ja hoonete valdajatel enamasti puudub keskkonnaloa ja KHG heite aruandluse kohustus ning ettevõtete kaupa KHG heite andmed puuduvad, siis neis sektorites tundlikkuse analüüsi ettevõtete või käitiste kaupa läbi viia ei saanud.

Jäätmevaldkonna heited 1990. a olid 248,15 tuhat tCO₂ekv, 2022. a 221,07 tuhat tCO₂ekv ja 2023. a 210,89 tuhat tCO₂ekv. Jäätmevaldkonna eesmärk aastaks 2030 on 156,96 tuhat tCO₂ekv.

Tööstuse valdkonna heide 1990. a oli 4865,375 tuhat tCO₂ekv, 2022. a 2146,66 tuhat tCO₂ekv ja 2023. a 2294,44 tuhat tCO₂ekv. Tööstussektori KHG heite vähendamise eesmärk on hoida aastaks 2030 heide tasemel 3863,988 tuhat tCO₂ekv.

Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) sektori heide oli baasaastal (1990). -4 970,05 tuhat t CO₂ekv, mis tähendab, et sektori süsiniku sidumine vähendas riigi summaarset heidet (valdavalt energeetikast ja tööstusest tulenevat) märkimisväärselt. Aastal 2022 oli LULUCF sektori heide 198,21 tuhat t CO₂ekv ning 2023. aastal juba 2130,79 tuhat t CO₂ekv. LULUCF sektor on alates 2014. a netoheites.

Ainsad LULUCF kategooriad, mis jätkuvalt süsinikku seovad, on väiksemal määral rohumaad, eelkõige tänu süsinikuvaru suurenemisele mineraalulmades pärast maakasutuse muutumist, ning puittooted. Puittoodete kategoorias talletatakse enim süsinikku saematerjali ja puitplaatidesse. Märgalade kategooria heide tuleb peamiselt aiandusturba kaevandamisest ja kasutamisest ning turbatootmise aladelt. Märgalade kategoorias suurenes 2021. aastal aiandusturba kaevandamine 35,2% võrreldes 2020. aastaga (2020. a 644 kt, 2021. a vastavalt 871 kt). Looduslike märgalade KHG sidumist ja heidet inventuuri raames ei arvestata.

HKSi alla kuuluvatest käitistest (energeetika-, transpordi- kui tööstussektoritest) ületasid 2022. aastal heitkoguseid arvestades käesolevas töös ette pandud üleriigilist ühtset arvulist künnist 20 000 t CO₂ekv/aastas 13 käitist 43-st ja nende künnisväärtust ületavate käitiste summaarse heite osakaal kogu HKS heitkogusest oli 98,7%. 2023. aasta heitkoguse aruannete põhjal ületas künnist sama arv käitisi ja nende künnisväärtust ületavate käitiste summaarse heite osakaal kogu HKS heitkogusest 2023. aastal oli samuti 98,7%, kuigi osad käitised, mis eelmisel aastal jäid künnise alla, ületasid 2023. a künnise. Aastal 2024 lisandusid HKSi ka uued transpordisektori ettevõtted (lennunduse ja laevanduse). Sel aastal ületas künnisväärtuse 11 käitist 62-st ning nende käitiste summaarne heitkogus moodustas 96,7% kogu HKS 2024. aasta heitkogusest.

HKSi sektoritest, kus ületatakse üleriigiline künnis 20 000 t CO₂ekv/a, domineerivad põlevkivienergeetika ja põlevkivikeemia ettevõtted (nende käitised). Nende kõrvale lisandus 2024. aastal üks lennundusettevõtja kolmest ja kolm laevandusettevõtjat 14-st HKS kuuluvast ettevõtjast.

Põllumajanduse tootmisüksusteks on veise-, sea- ja linnufarmid, mille KHG heited tulenevad metaani ja diämmastikoksiidi lendumisest ning katlamajade süsinikdioksiidi heitest. Võttes aluseks keskkonnakaitselubade heiteandmed ja aastaheite künnisväärtuse sätestamise tasemel 20 000 tonni CO₂ekv/a, ei ületa ükski põllumajandusesektori tootmisüksus seda künnist. Kõige lähemal künnisele on Väätsa Agro AS Lõõla piimafarmikompleks 17 176 tonniga. Selle farmi tootmismahu suurendamine 17% võrra tooks endaga kaasa künnisväärtuse ületamise.

Turba tootmise heited on arvatatud eraldi hästilagunenud (kütte)turba ja vähelagunenud (aiandus)turba kohta, kasutades (NID, 2025) metoodikat. Aiandusturba heide arvutati täpsemalt valemi 6.12 alusel:

$$CO_2 - C_{WW_{peat\ off-site}} = \frac{Wt_{dry_peat} \times C_{fraction_{wt_peat}}}{1000}$$

$CO_2 - C_{WW_{peat\ off-site}}$ on kaevandatud aiandusturba heide (kt C/a);

Wt_{dry_peat} on kaevandatud turba kaal tonnides;

$C_{fraction_{wt_peat}}$ on süsiniku osakaal kuivas turba kuivkaalus

(Eesti riigipõhine väärtus on 0,495)

Kütteturba heide arvutati (NID, 2025) tabelis 3.6 toodud heitekoefitsiendi 28,9 tC/TJ ja kütteväärtuse 10,33 MJ/kg põhjal. Heited turbavälja pinnalt arvutati vastavalt (NID, 2025) tabelis 6.26 toodud Eesti riigispetsiifilistele koefitsientidele: 1741 kg/ha CO_2 -C, 0,12 kg/ha CH_4 -C ja 0,19 g N_2O -N aastas.

2024. aastal künnisväärtust 20 000 tonni mõlema turbatoote ja pinnaheide kogusummas ületanud ettevõtted on toodud lisas 2 tabelis 1a, kus järjekorras esimesed 15 ettevõtet ületavad künnisväärtuse eraldi vähelagunenud turba kategoorias. Hästilagunenud turba kategoorias eraldi ületavad künnisväärtuse AS Tootsi Turvas, OÜ ASB Greenworld Eesti, AS Nurme Turvas ja OÜ MV Turvas.

Künnisväärtust 20 000 tonni aastas ületanud tootmisalade andmed on toodud lisas 2 tabelis 1b.

Viimasel kahel aastakümnel on vähelagunenud turba tootmisel CO_2 heite künnisväärtust ületanud ettevõtteid olnud püsivalt 2-4 korda rohkem kui hästilagunenud turba tootmisel. Viimasel kümnel aastal on väiksema tootmismahuga (alla künnisväärtuse) hästilagunenud turba tootmise ettevõtteid lisandunud, mistõttu künnisväärtust ületavate ettevõtete heide osakaal on langenud umbes poolele kogusummast, kogu tootmismahu mõõduka vähenemise juures. Vähelagunenud turba üldine tootmismaht on iga-aastase kõikumise foonil olnud tõusutrendis, kusjuures suurtootjate (heide üle künnisväärtuse) osakaal on püsinud 75–90% piires ja suurtootjaid on lisandunud. Mitmel aastal on suurtootjate koguarv väiksem kui kahe turbaliigi tootjate summa, sest mõned ettevõtted toodavad mõlemat suures mahus.

Tabel 7. KHG (CO₂ekv) heited aastate kaupa hästilagunenud, vähelagunenud ja kogu kaevandatud turbast – ettevõtted, mille heide ületab künnisväärtust 20 000 tonni aastas.

Aasta	Ettevõtteid			Koguheide, tonni aastas			Osakaal kogu turba- tootmise heitest		
	Hästilagunenud	Vähelagunenud	Kokku	Hästilagunenud	Vähelagunenud	Kokku	Hästilagunenud	Vähelagunenud	Kokku
2006	4	19	22	631375	899015	1673115	79%	89%	92%
2007	4	12	15	468658	540316	1085373	79%	75%	83%
2008	4	12	17	284151	460205	869480	68%	70%	81%
2009	4	12	16	394198	514840	1025249	74%	72%	82%
2010	6	12	19	485269	536959	1179806	80%	72%	87%
2011	4	13	20	414018	568411	1158701	74%	73%	87%
2012	5	12	15	294301	429801	765113	77%	73%	79%
2013	4	16	22	397921	770390	1339546	72%	81%	89%
2014	5	14	20	360439	584150	1098837	73%	76%	87%
2015	5	13	17	196290	568066	901636	58%	71%	79%
2016	2	11	15	61641	439763	656057	25%	73%	78%
2017	5	13	19	157752	595468	914529	54%	75%	84%
2018	5	16	22	313127	790556	1268848	65%	80%	86%
2019	3	10	16	159420	483547	812025	45%	68%	76%
2020	3	10	16	159420	481006	809484	45%	68%	76%
2021	6	16	21	224717	817607	1174322	55%	82%	84%
2022	8	17	22	341436	997513	1473993	66%	86%	88%
2023	5	16	22	258263	776968	1218621	59%	81%	87%
2024	4	15	19	217447	916945	1291504	54%	83%	85%

Metsade lageraie, sh raadamise CO₂ heited arvutati juriidiliste isikute kohta, kasutades metsateatiste andmeid ja riigispetsiifilist heitekoefitsienti 1,19 tonni CO₂ tihumeetri kohta. Künnisväärtust 20 000 tonni aastas ületavate juriidiliste isikute andmed 2022. ja 2023. aasta kohta on toodud tabelites 8 ja 9. Künnisväärtust ületavate juriidiliste isikute heide moodustas nii 2022. kui 2023. aastal 82,3% juriidilisest isikust raiujate koguheitest (metsateatiste alusel) ja veidi üle kolmandiku kogu metsaraie heitest, mis põhineb Eesti statistikas kajastatud raiemahtudel. Ühegi üksiku metsateatise raiemaht ei ületanud 20 000 tonni CO₂ heite künnisväärtust ei 2022. ega 2023. aastal.

Tabel 8. Juriidiliste isikute CO₂ heited üle 20 000 tonni künnisväärtuse 2022. aastal

Nr	Reg. kood	Nimi	Teatise	Maht, tm	Tonni CO ₂
1	70004459	RMK	12172	3990053	4748163
2	10013860	Tornator Eesti OÜ	3339	702226	835649
3	10106076	aktsiaselts Roger Puit	1765	360132	428557
4	10321314	AS A&P Mets	2375	324089	385666
5	10600304	Osaühing Valga Puu	2179	278904	331896
6	10816234	Ingka Investments Estonia OÜ	1191	185096	220264
7	10052156	Metsamaahalduse Aktsiaselts	898	183623	218511
8	11422840	Osaühing KARO METS	822	123123	146516
9	10044866	Osaühing Metsagrupp	573	104763	124668
10	11603960	Forest Reserves OÜ	664	104599	124473
11	10815803	Multiland OÜ	461	102672	122180
12	10828823	Toftani Metsanduse OÜ	585	97958	116570
13	10352906	OÜ Leheris	439	95915	114139
14	10944021	Södra Metsad OÜ	390	91484	108866
15	10867384	SCA Rannametsad OÜ	335	88829	105707
16	12711516	AS Baltwood	409	86952	103473
17	10816949	Palumetsa OÜ	352	74135	88221
18	10647932	Osaühing LANDEKER	805	69891	83170
19	12321318	Villa Cartelloni OÜ	379	60704	72238
20	10151987	AS WOODWELL	395	58177	69231
21	10815878	OÜ Eesti Metsnik	254	54013	64275
22	12754916	AmEst Haldus OÜ	313	51611	61417
23	10606620	OÜ Artiston Kinnisvara	241	49877	59354
24	10224657	METSATERVENDUSE OSAÜHING	271	48775	58042
25	10828496	Estonian Sustainable Forestry OÜ	183	42455	50521
26	10221392	OSAÜHING TRAPERII	186	42012	49994
27	14104105	OÜ Lemeks Metsamaad	416	40668	48395
28	10817819	SCA Metsavarad OÜ	193	39202	46650
29	10320326	OÜ Tava Mets	214	36113	42974
30	10683023	OSAÜHING SILVANUS-METSATÖÖSTUS	235	32153	38262
31	10699892	OÜ Meite Saar	211	31343	37298
32	74001086	Eesti Maaülikool	90	31323	37274
33	12198332	SAARNIIDU OÜ	149	29207	34756
34	12183158	Forest Farm OÜ	175	27800	33082
35	10898261	Eremka OÜ	223	27759	33033
36	10862228	Saarte Metsamajanduse OÜ	111	27085	32231
37	10500821	Raikküla metsad OÜ	116	26504	31540
38	12394062	Eesti Metsameister OÜ	115	25579	30439

39	10207191	Osaühing Sakala Põldur	228	23934	28481
40	10838508	Osaühing Heiling	110	21418	25487
41	70002443	Luua Metsanduskool	59	20881	24848
42	11959266	Osaühing Rainert RL	146	20247	24094
43	10105310	osaühing Reta Puit	117	19526	23236
44	10310144	Osaühing Raume Puit	68	19253	22911
45	12398195	Murati Puit OÜ	109	18903	22495
46	10210046	Iriscorp Transport OÜ	103	18818	22393
47	10503699	Osaühing Starforest	84	18160	21610
48	10695865	AKTSIASELTS TAANIMETS	107	17846	21237
49	12343975	Pähklimäe Talu OÜ	110	17396	20701
50	10459886	Osaühing Aarman Puit	101	17266	20547

Tabel 9. Juriidiliste isikute CO₂ heited üle 20 000 tonni künnisväärtuse 2022. aastal

Nr	Reg. kood	Nimi	Teatise	Maht, tm	Tonni CO ₂
1	70004459	RMK	12456	3959450	4711746
2	10013860	Tornator Eesti OÜ	3193	639554	761069
3	10106076	aktsiaselts Roger Puit	1991	402667	479174
4	10321314	AS A&P Mets	1932	264679	314968
5	10816234	Ingka Investments Estonia OÜ	1333	204832	243750
6	10052156	Metsamaahalduse Aktsiaselts	966	203001	241571
7	10600304	Osaühing Valga Puu	1521	186248	221635
8	10944021	Södra Metsad OÜ	573	141280	168123
9	10044866	Osaühing Metsagrupp	678	118088	140525
10	11422840	Osaühing KARO METS	570	83427	99278
11	12711516	AS Baltwood	362	81739	97269
12	10352906	OÜ Leheris	355	73092	86979
13	12321318	Villa Cartelloni OÜ	432	66570	79218
14	10647932	Osaühing LANDEKER	866	64811	77125
15	10828823	Toftani Metsanduse OÜ	428	62102	73901
16	11603960	Forest Reserves OÜ	352	60211	71651
17	10867384	SCA Rannametsad OÜ	263	52162	62073
18	10606620	OÜ Artiston Kinnisvara	261	49842	59312
19	10151987	AS WOODWELL	326	48056	57187
20	10816949	Palumetsa OÜ	199	45666	54343
21	10817819	SCA Metsavarad OÜ	224	44535	52997
22	10340116	OÜ Greengold Timberlands 1	231	44223	52625
23	10221392	OSAÜHING TRAPERII	185	39633	47163
24	10224657	METSATERVENDUSE OSAÜHING	226	37241	44317
25	14104105	OÜ Lemeks Metsamaad	343	34581	41151
26	10815803	Multiland OÜ	160	31648	37661
27	10503699	Osaühing Starforest	141	30899	36770
28	10815878	OÜ Eesti Metsnik	160	29876	35552

29	12198332	SAARNIIDU OÜ	127	27331	32524
30	10320326	OÜ Tava Mets	169	24898	29629
31	10683023	OSAÜHING SILVANUS-METSATÖÖSTUS	201	24780	29488
32	70002443	Luua Metsanduskool	76	24584	29255
33	12754916	AmEst Haldus OÜ	166	22658	26963
34	10898261	Eremka OÜ	178	21888	26047
35	14616561	Hiiumaa Portfolio OÜ	113	20803	24756
36	10207191	Osaühing Sakala Põldur	173	19277	22940
37	74001086	Eesti Maaülikool	77	19069	22692
38	10828496	Estonian Sustainable Forestry OÜ	90	17781	21159
39	10476666	LignaMets OÜ	86	17430	20742

Võttes eeskujuks Soome, kus põhjalikku kliimamõju hindamist nõutakse alates 10 ha raadamisest, tehti kokkuvõtte ettevõtetest ja füüsilistest isikutest, kes raadasid üle selle künnisväärtuse, tabelites 10 ja 11. Üksikute raadamistest mahuga üle 10 ha on antud ülevaade tabelites 12 ja 13.

Tabel 10. 2022. aastal vähemalt 10 ha metsa raadanud isikud. Andmekaitse nõuetest johtuvalt ei ole füüsiliste isikute andmeid ära toodud.

Nr	Reg. kood	Nimi	Omand	Raadatud kokku, ha
1	70004459	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	2452.12
2	10600304	Osaühing Valga Puu	JUR	58.47
3	12321318	Villa Cartelloni OÜ	JUR	53.29
4	10828823	Toftani Metsanduse OÜ	JUR	46.86
5	10815803	Multiland OÜ	JUR	34.38
6	11603960	Forest Reserves OÜ	JUR	34.29
7	10816352	Evecon Alaküla OÜ	JUR	32.31
8			FÜS	31.47
9	12183158	Forest Farm OÜ	JUR	28.71
10	10683023	OSAÜHING SILVANUS-METSATÖÖSTUS	JUR	28.67
11	10911145	OÜ Peipsiääre talu	JUR	27.26
12	10106076	aktsiaselts Roger Puit	JUR	26.93
13	10799621	Piibenõmme OÜ	JUR	24.60
14	10340286	Evecon OÜ	JUR	22.72
15	12882749	Raudlepa Põllud OÜ	JUR	17.80
16				17.21
17	12127349	Valdeni talu OÜ	JUR	16.42
18	80210326	Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Rápina Miikaeli Kogudus	JUR	15.28
19			JUR	15.27
20			FÜS	14.29
21	10766223	OÜ TAIMISTU	JUR	13.77
22	10320160	OÜ ANKATRANS	JUR	13.37

23			FÜS	13.18
24			FÜS	11.80
25	10828533	OÜ Põllumaade Ost	JUR	11.66
26	14364668	Oina Invest OÜ	JUR	11.58
27			FÜS	11.54
28	10044866	Osaühing Metsagrupp	JUR	10.77
29			FÜS	10.32

Tabel 11. 2023. aastal vähemalt 10 ha metsa raadanud isikud. Andmekaitse nõuetest johtuvalt ei ole füüsiliste isikute andmeid ära toodud.

Nr.	Reg. kood	Nimi	Omand	Raadatud kokku, ha
1	70004459	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	2759.96
2	70003098	Maa-amet	JUR	128.13
3	11119419	Enefit Wind Purtse AS	JUR	107.73
4	16053613	Tootsi Windpark OÜ	JUR	51.97
5	10815803	Multiland OÜ	JUR	32.83
6	10600304	Osaühing Valga Puu	JUR	32.77
7	11603960	Forest Reserves OÜ	JUR	30.72
8			FÜS	22.00
9	11134614	OÜ LMK	JUR	18.80
10	10106076	aktsiaselts Roger Puit	JUR	18.25
11	10340091	Päidre Põllud OÜ	JUR	16.59
12	12516105	OÜ Sakalamaad	JUR	13.46
13			FÜS	12.47
14	10828823	Toftani Metsanduse OÜ	JUR	12.39
15	10828496	Estonian Sustainable Forestry OÜ	JUR	12.32
16	12928534	OÜ Multimees	JUR	12.16
17	10013860	Tornator Eesti OÜ	JUR	10.40
18	12711516	AS Baltwood	JUR	10.28
19	14789735	Ohaka Energia OÜ	JUR	10.24

Tabel 12. 2022. aastal vähemalt 10 ha pindalaga raadamised metsateatiste alusel. Andmekaitse nõuetest johtuvalt ei ole füüsiliste isikute andmeid ära toodud.

Nr.	Metsateatise nr.	Raadaja nimi	Omand	Raadatud, ha
1	50000562581	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	71.08
2	50000582007	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	66.84
3	50000532769	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	49.82
4	50000532407	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	48.61
5	50000582049	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	37.72
6	50000528235	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	31.85
7	50000557617	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	28.56
8	50000718670	OSAÜHING SILVANUS-METSATÖÖSTUS	JUR	26.53
9	50000575733	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	25.55
10	50000542539	Piibenõmme OÜ	JUR	22.20
11	50000584857	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	21.83
12	50000534873	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	21.66
13	50000548707	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	21.21
14	50000663422	Multiland OÜ	JUR	20.21
15	50000539305	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	19.70
16	50000545297	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	18.45
17	50000590565	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	18.33
18	50000767756	Raudlepa Põllud OÜ	JUR	17.80
19	50000565043	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	17.40
20	50000580131	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	17.28
21	50000576147		FÜS	17.17
22	50000555123	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	17.06
23	50000662442	Toftani Metsanduse OÜ	JUR	16.70
24	50000536201	OÜ Peipsiääre talu	JUR	16.68
25	50000551241	Valdeni talu OÜ	JUR	16.42
26	50000535817	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	16.40
27	50000548719	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.72
28	50000539267	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.63
29	50000592031	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.63
30	50000552727	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.46
31	50000532137	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.34
32	50000580613	Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Räpina Miikaeli Kogudus	JUR	15.28
33	50000557277	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.05
34	50000543747	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.02
35	50000552763	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	14.95
36	50000552739	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	14.51
37	50000597571		FÜS	14.29
38	50000759610	OÜ Taimistu	JUR	13.77

39	50000551231		FÜS	13.18
40	50000598355	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	13.00
41	50000543733	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	12.92
42	50000555235	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	12.88
43	50000583751	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	12.73
44	50000557621	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	11.84
45	50000646430	Toftani Metsanduse OÜ	JUR	11.70
46	50000528211	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	11.70
47	50000546401		FÜS	11.54
48	50000584861	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	11.39
49	50000555201	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	11.34
50	50000579093		FÜS	11.19
51	50000743496	Villa Cartelloni OÜ	JUR	11.04
52	50000584851	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	10.81
53	50000584855	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	10.79
54	50000536199	OÜ Peipsiääre talu	JUR	10.58
55	50000687722	Villa Cartelloni OÜ	JUR	10.55
56	50000628656		FÜS	10.32
57	50000552743	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	10.30

Tabel 13. 2023. aastal vähemalt 10 ha pindalaga raadamised metsateatiste alusel. Andmekaitse nõuetest lähtuvalt ei ole füüsiliste isikute andmeid ära toodud.

Nr.	Metsateatise nr.	Raadaja nimi	Omand	Raadatud, ha
1	50000616211	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	62.29
2	50000622893	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	53.43
3	50000634833	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	53.14
4	50000626089	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	49.88
5	50000613189	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	49.82
6	50000617059	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	49.46
7	50000636061	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	48.64
8	50000638981	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	48.62
9	50000611033	Maa-amet	JUR	48.11
10	50000655743	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	37.72
11	50000638985	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	35.62
12	50000618619	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	32.2
13	50000607265	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	31.72
14	50000626087	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	30.77
15	50000634407	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	28.56
16	50000654353	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	27.82
17	50000616081	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	24.69
18	50000622887	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	24.65
19	50000653099	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	22.78
20	50000610415	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	21.93

21	50000610915	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	20.79
22	50000611027	Maa-amet	JUR	20.51
23	50000848280	Multiland OÜ	JUR	20.21
24	50000638625	OÜ LMK	JUR	18.8
25	50000605393	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	17.31
26	50000622891	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	17.04
27	50000657465	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	16.02
28	50000638267	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.92
29	50000612055	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.9
30	50000665339	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.87
31	50000609977	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.34
32	50000618081	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	15.02
33	50000616423	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	14.14
34	50000673951	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	13.95
35	50000612571	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	13.82
36	50000618613	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	12.99
37	50000653093	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	12.64
38	50000604951		FÜS	12.47
39	50000622899	Riigimetsa Majandamise Keskus	JUR	12.39
40	50000786564	Estonian Sustainable Forestry OÜ	JUR	12.32
41	50000835676	OÜ Multimees	JUR	12.16
42	50000634409	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	11.84
43	50000674737	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	11.35
44	50000657373	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	11.24
45	50000603983		FÜS	11.18
46	50000675571	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	11.03
47	50000610913	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	11.01
48	50000672403		FÜS	10.82
49	50000625635	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	10.73
50	50000617143	Riigimetsa Majandamise Keskus	RMK	10.15

5. Ettepanekud seaduste ja määruste muutmiseks

Kõik käesolevas peatükis esitatud ettepanekud Eesti seaduste ja määruste täiendamiseks lähtuvad töö läbi viinud ekspertide kogemusest ja parimast arusaamast, kuidas kliimamõju määratlus ja olulise kliimamõju künnistaseme väärtused eri variantidena tuleks sisse viia kehtivasse keskkonnakaitsevaldkonna regulatsiooni ning need ettepanekud ei ole siduvad ei tellijale ega kolmandatele osapooltele rakendamiseks.

Lähtuvalt peatükis 3 toodud ettepanekutest sõnastada oluline kliimamõju ja arvestades nii tellijalt kui huvigruppidele saadud tagasisidet seada üks ja kõikidele sektoritele sama absoluutväärtusena numbriline künnisvõimsus, mida saavutades või ületades loetakse tegevust olulise kliimamõjuga tegevuseks, esitame ettepanekud konkreetseks sõnastuseks, kuidas muuta või täiendada kehtivaid seadusi ja määrusi.

Sõnastuse täiendused on kehtivate aktide vastavates tekstilõikudes esile toodud punase šriftiga. Lähtudes eri huvigruppide esitatud seisukohast, et olulise kliimamõju määratlus sätestataks eriseadusega, mitte olemasolevates seadustes, **teeme ettepaneku olulise kliimamõju määratlus sõnastada kliimakindla majanduse seaduses (seaduse eelnõus) ja olulise kliimamõju künnisväärtus sätestada kliimapoliitika eest vastutava ministri määrusega, et vajadusel oleks künnisväärtust hiljem lihtsam muuta.**

5.1 Kliimakindla majanduse seadus (eelnõu)

1. Täiendada KKMS eelnõu § 2. Mõisted, lisades täiendava lõikena uue mõistena olulise kliimamõju määratlus

...

KKMS § 2. Mõisted

- (1) Kasvuhoonegaaside heitkogus käesoleva seaduse tähenduses on riigisisestelt tekkivate kasvuhoonegaaside heide atmosfääri väljendatuna süsinikdioksiidi ekvivalendina.
- (2) Kliimamuutuste leevendamine on käesoleva seaduse tähenduses meetmete rakendamine kasvuhoonegaaside heite vältimiseks või vähendamiseks ning süsiniku sidumise suurendamiseks.
- (3) Kliimamuutustega kohanemine on käesoleva seaduse tähenduses meetmete rakendamine kliima muutumisega kaasnevate riskide maandamiseks, et tagada ühiskonna, majanduse ning ökosüsteemide vastupanuvõime ja heaolu.
- (4) Kliimanetraalsus on käesoleva seaduse tähenduses kasvuhoonegaaside heite ja sidumise vaheline tasakaal, mille tulemusena kasvuhoonegaaside heide ei ületa sidumist.
- (5) CO₂ neutraalsus on käesoleva seaduse tähenduses süsinikdioksiidi heite ja sidumise vaheline arvestuslik tasakaal, mille tulemusena süsinikdioksiidi heide ei ületa selle sidumist. CO₂ neutraalsus ei arvesta teisi kasvuhoonegaase.

(5') Olulise kliimamõjuga tegevus on käesoleva seaduse tähenduses tegevus, mille käigus heidetakse välisõhku kasvuhoonegaase või vähendatakse kasvuhoonegaaside sidumist mahus, mis ületab kehtivaid künnistasemeid või mis vähendab kliimakindlust erakorralise kliimasündmuse riskiga aladel.

(6) Kliimakindlus on käesoleva seaduse tähenduses valmisolek, vastupanu- ja reageerimisvõime võimalikele lühi- ja pikaajalistele kliimamõjudele ning võime nende mõjudega kohaneda viisil, mis on kooskõlas kliimanetraalsuse eesmärgiga ning energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega.

(7) Kasvuhoonegaaside sidumine on käesoleva seaduse tähenduses nende looduslik või tehnoloogiline eemaldamine atmosfäärist või heidet põhjustavate tegevuste käigus eralduvate kasvuhoonegaaside püsiv eemaldamine enne atmosfääri sattumist.

(8) Sektoritevaheline heite kompenseerimine on käesoleva seaduse tähenduses kliimaeesmärkide täitmiseks ühe sektori kasvuhoonegaaside heitkoguste tasakaalustamine teise sektori täiendava kasvuhoonegaaside sidumise või heite vähendamise arvelt.

...

2. Täiendada KKMS eelnõu § 9. Riigi kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk uue lõikega 4), mis paneb kliimapoliitika eest vastutavale ministrile kohustuse kehtestada olulise kliimamõju künnised ehk sihttase

...

KKMS § 9. Riigi kasvuhoonegaaside heitkogus ja selle piiramise eesmärk

(1) Riigi kasvuhoonegaaside heite vähendamise piirid võrreldes 2022. aasta heitkogusega on järgmised:

- 1) heitkogust vähendatakse 2030. aastaks 9%;
- 2) heitkogust vähendatakse 2035. aastaks 29%;
- 3) heitkogust vähendatakse 2040. aastaks 51%;
- 4) 2050. aastaks saavutatakse kliimanetraalsus, vähendades eelkõige kasvuhoonegaaside heitkogust ning tasakaalustades jääkheidet tehnoloogiliste ja looduspõhiste sidumislahenduste abil.

(2) Riigi kasvuhoonegaaside heitkogus arvutatakse käesoleva seaduse §-des 10–16 nimetatud kasvuhoonegaaside heitkoguste põhjal.

(3) Kasvuhoonegaaside heitkoguse piiramise eesmärkide täitmisel võib üks sektor kompenseerida teise sektori heitkogust kasvuhoonegaaside täiendava loodusliku või tehnoloogilise eemaldamise kaudu kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega ja käesoleva § lõikes 1 sätestatud kliimaeesmärkidega.

(4) Kasvuhoonegaaside heitkoguse piiramise eesmärkide täitmiseks kehtestatakse ministri määrusega olulise kliimamõjuga tegevustele kasvuhoonegaaside heite künnistasemed.

5.2 Keskkonnaseadustiku üldosa seadus

1. Täiendada KeÜS § 3. Keskkonnahäiring lõiget 2, tuues sisse keskkonnahäiringuna ka heite (sh kasvuhoonegaaside heite) piirväärtuse ületamise puhuks kui tulevikus lisatakse ohtlike ainete kõrval ka kasvuhoonegaasidele heite piirväärtus ja lisades

lõikesse 2 uue punkti 7) kehtivate kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärkide täitmise takistamise kui tegevuse olulise negatiivse mõju.

KeÜS § 3. Keskkonnahäiring

(1) Keskkonnahäiring on inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale, sealhulgas keskkonna kaudu toimiv mõju inimese tervisele, heaolule või varale või kultuuripärandile. Keskkonnahäiring on ka selline ebasoodne mõju keskkonnale, mis ei ületa arvulist normi või mis on arvulise normiga reguleerimata.

(2) Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, eeldatakse olulise keskkonnahäiringu tekkimist:

- 1) käesoleva seaduse § 7 lõikes 1 sätestatud heite piirväärtuse või § 7 lõikes 3 sätestatud keskkonna kvaliteedi piirväärtuse ületamisel;
 - 2) käesoleva seaduse § 7 lõikes 5 sätestatud saastatuse põhjustamisel;
 - 3) keskkonnakahju põhjustamisel;
 - 4) olulise keskkonnamõju põhjustamisel;
 - 5) olulise ebasoodsa mõju tekitamisel Euroopa Liidu Natura 2000 (edaspidi Natura) võrgustiku alale;
 - 6) kehtivate kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärkide täitmise takistamisel
- ...

2. Täiendada KeÜS 5. peatüki § 54, lisades nõude, et keskkonnaloaga lubatud heitkogus määratakse nii, et oleks tagatud ka (kliimakindla majanduse seadusega kehtestatud 2030, 2035, 2040 ja 2050. aasta) üleriigilise või sektori kliimaeesmärgi saavutamine

...

KeÜS § 54. Heitkoguse määramine

Keskkonnaloaga lubatud heitkogus määratakse nii, et oleks tagatud keskkonna kvaliteedi piirväärtuse järgimine ja üleriigilise või sektori kliimaeesmärgi saavutamine.

...

5.3 Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus

1. Täiendada KeHJS § 2'' lisades olulise keskkonnamõju aspektina muude aspektide kõrvale ka üleriigilise või sektori kehtiva kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgi ületamise.

...

§ 2². Oluline keskkonnamõju

Keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara või kehtiva üleriigilise või sektori kasvuhoonegaaside vähendamise eesmärgi saavutamise.

...

2. Täiendada KeHJS § 6 lõike 1 punktide 2 ja 3 teksti jättes ära tooraine kogused ja nominaalsed soojusvõimsused.

...

KeHJS § 6. Olulise keskkonnamõjuga tegevus

(1) Olulise keskkonnamõjuga tegevus on:

- 1) nafta töötlemine, välja arvatud naftast ainult määrdeainete tootmine;

Olulise kliimamõju määratlemine

- 2) kivisöe või põlevkivi gaasistamine või vedeldamine,;
- 3) soojuselektrijaama või muu põletusseadme ehitamine,.
- 4) tuumaelektrijaama või muu tuumaseadme ehitamine, sulgemine või dekomisjoneerimine, välja arvatud uurimisseade lõhustuva või tuumasünteesmaterjali tootmiseks või töötlemiseks, kui selle maksimaalne soojusvõimsus ei ületa ühte kilovatti püsivat soojuskoormust;
- 5) tuuleelektrijaama püstitamine veekogusse;
- ...
- 10) asbesti tootmine, asbesti või asbesti sisaldavate toodete töötlemine või käitlemine;
- ...
- 12) paberi või papi tootmine ;
- ...
- 23) tavajäätmete põletamine või keemiline töötlemine või tavajäätmete prügila püstitamine;
- ...
- 25) gaasi, nafta või kemikaalide transportimiseks üle 800-millimeetrise läbimõõduga torustiku rajamine;
- ...
- 25') maapõues säilitatava süsinikdioksiidi üle 800 millimeetrise läbimõõduga torustiku ning sellega seotud pumbajaamade ehitamine;
- 26) merepõhjast või maismaalt ööpäevas üle 500 tonni nafta või üle 500 000 kuupmeetri maagaasi ammutamine;
- 27) kodulinnu-, sea- või veisefarmi püstitamine;
- 28) pealmaakaevandamine suuremal kui 10 hektari suurusel alal või turba kaevandamine suuremal kui 50 hektari suurusel alal või allmaakaevandamine;
- ...
- 31') üle 10 hektari suuruse pindalaga metsamaa raadamine;
- 32) ehitise või ehitiste püstitamine nafta, naftakeemia- või keemiatoodete ladustamiseks;

3. Täiendada KeHJS § 33. Keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustuslikkus, lisades lõike 4 punkti 2 nõude hinnata strateegilise planeerimisdokumendi vastavust kliimaeesmärkidele ja lisades lõikele 5 uue punktina 5' olulise kriteeriumina, millest hindamisel lähtuda, ka mõju üleriigilisele või sektorite kliimeesmärkidele.

...

KeHJS § 33. Keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustuslikkus

- ...
- (4) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 nimetatud asjaolude hindamisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest:
- 1) missugusel määral loob strateegiline planeerimisdokument aluse kavandatavatele tegevustele, lähtudes nende asukohast, iseloomust ja elluviimise tingimustest või eraldatavatest vahenditest;
 - 2) missugusel määral mõjutab strateegiline planeerimisdokument teisi strateegilisi planeerimisdokumente ja kehtivaid kliimaeesmärke, arvestades nende kehtestamise tasandit;
 - 3) strateegilise planeerimisdokumendi asjakohasus ja olulisus keskkonnakaalutluste integreerimisel teistesse valdkondadesse;
 - 4) strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega seotud keskkonnaprobleemid;
 - 5) strateegilise planeerimisdokumendi, sealhulgas jäätmekäitluse või veekaitsega seotud planeerimisdokumendi tähtsus Euroopa Liidu keskkonnaalaste õigusaktide nõuete ülevõtmisel.
- (5) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 2 nimetatud asjaolude hindamisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest:

- 1) mõju võimalikkus, kestus, sagedus ja pöördumus, sealhulgas kumulatiivne ja piiriülene mõju;
 - 2) oht inimese tervisele või keskkonnale, sealhulgas õnnetuste esinemise võimalikkus;
 - 3) mõju suurus ja ruumiline ulatus, sealhulgas geograafiline ala ja eeldatavalt mõjutatav elanikkond;
 - 4) eeldatavalt mõjutatava ala väärtus ja tundlikkus, sealhulgas looduslikud iseärasused, kultuuripärand ja intensiivne maakasutus;
 - 5) mõju kaitstavatele loodusobjektidele;
 - 5') mõju üleriigilisele või sektorite kliimeesmärkidele
 - 6) eeldatav mõju Natura 2000 võrgustiku alale.
- (6) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhtudel keskkonnamõju strateegilise hindamise vajalikkuse üle otsustamisel tuleb enne otsuse tegemist küsida seisukohta kõigilt asjaomastelt asutustelt, edastades neile seisukoha võtmiseks käesoleva paragrahvi lõike 3 punktides 1 ja 2 ning lõigetes 4 ja 5 nimetatud kriteeriumide alusel tehtud otsuse eelnõu.

Vabariigi Valitsuse määrus nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu“

Täiendada määrust moel, et võtta välja eelhinnangu alla käivatest tegevuste nimistust need tegevused, millele KMH läbiviimise kohustus tuli juurde KeHJ § 6 muutmisega.

...

5.4 Keskkonnaministri määrus nr 34 “Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded”

1. Täiendada keskkonnaministri määruse 34 § 5 lõike 2 punkti 3, lisades kavandatava tegevuse poolt mõjutatava keskkonnanähtumise kliimamuutustega kohanemist lõpu selgitava näitena asukoha kliimariskid.

Keskkonnaministri määrus 34. § 5. Mõjutatav keskkond

(1) Keskkonnamõju hindamise aruandes esitatakse kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldus, mis peab sisaldama teavet asjakohaste keskkonnanähtumiste ja -aspektide kohta. Kirjelduse juurde lisatakse kaart piirkonnas paiknevate tundlike objektide asukohtadega.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud keskkonnanähtumiste hulka kuuluvad:

- 1) maa, näiteks maa hõivamine, maavara, muld, näiteks orgaaniline aine, erosioon, tihenemine, katmine ja pinnas;
- 2) vesi, näiteks hüdrogeograafiline seisund, kogus ja kvaliteet;
- 3) välisõhk ja kliima, näiteks kasvuhoonegaaside heide atmosfääri ja kliimamuutustega kohanemise seisukohalt asjakohane teave nagu kavandatava tegevuse asukoha kliimariskid;
- 4) maastik ja looduslik mitmekesisus, näiteks loomastik ja taimestik.

...

Täiendada KKM määruse nr 34 § 6. teksti lisades uue lõike 2) kus sätestatakse olulise kliimamõju sihttase ja sõnastatakse meetodiline lähenemine kliimamõju hindamiseks lähtuvalt rahvusvahelisest *GHG Protocol* hindamismetoodikast eri kliimamõju tasemetel ehk KHG heite ja loodusliku sidumise vähenemise vahemikes.

...

Keskkonnaministri määruse nr 34 § 6. lõike 2 järele lisada uus lõige

(2) Keskkonnamõju hindamise aruandes esitatakse hinnang kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste eeldatavalt olulise keskkonnamõju kohta käesoleva määruse § 5 lõigetes 2 ja 3 nimetatud asjakohaste keskkonnaelementide ning -aspektide lõikes, mis tuleneb muu hulgas:

1) kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste iseloomust, sealhulgas rajamis-, kasutamise- ja lõpetamisetappidest;

2) kasutatavast tehnoloogiast ning kasutatavatest materjalidest ja ainetest;

3) loodusvarade, eelkõige maa, pinnase, mulla, maavara, vee ja loodusliku mitmekesisuse kasutamisest, arvestades ressursside jätkusuutlikku kättesaadavust;

4) heidetest õhku, vette või pinnasesse, sealhulgas saasteained, lõhn, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus, ja teistest olulistest keskkonnahäiringutest ning jäätmete käitlemisest;

5) ohust inimese tervisele, varale, heaolule, maastikele, kultuuripärandile või keskkonnale, näiteks suurõnnetuste või katastroofide tõttu;

6) koosmõjust muude praeguste ja planeeritavate tegevustega, võttes arvesse kõiki praeguseid suure keskkonnatähtsusega alade või loodusvarade kasutamisega seotud keskkonnaprobleeme;

7) mõjust kliimale, näiteks kasvuhoonegaaside heitest atmosfääri, ning kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste tundlikkusest kliimamuutuse korral;

8) mõjust kaitstavatele loodusobjektidele;

9) mõjust Natura 2000 võrgustiku alale, selle kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele.

(2)' Kavandatava tegevuse kliimamõju loetakse oluliseks, kui tegevuse tulemusel heidetakse välisõhku kasvuhoonegaase või vähendatakse kasvuhoonegaaside looduslikku sidumist mahus, mis on võrdne või suurem kui 20 000 tonni CO₂ekv aastas.

Lähtuvalt mõju olulisusest tuleb kliimamõju hindamisel kasutada järgmisi meetodeid:

1) olulise kliimamõjuga tegevusi tuleb hinnata kogu tegevuse olelusringi ulatuses e viia läbi mõjualade 1-3 hindamine;

2) mõõduka kliimamõjuga tegevuste, mille kasvuhoonegaaside heide või loodusliku sidumise vähenemise maht jääb vahemikku 5000-20 000 tonni CO₂ekv aastas, kliimamõju tuleb hinnata mõjualade 1-2 ulatuses;

3) vähese kliimamõjuga tegevuste, mille kasvuhoonegaaside heide või loodusliku sidumise vähenemise maht jääb alla 5000 tonni CO₂ekv aastas, kliimamõju tuleb hinnata mõjuala 1 ulatuses.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud eeldatavalt olulise keskkonnamõju hindamisel lähtutakse otsesest ja kaudsest mõjust, koosmõjust, piiriülesest mõjust, lühiajalisest, keskmise pikkusega ja pikaajalisest mõjust, püsivast ja ajutisest mõjust, soodsast ja ebasoodsast mõjust.

6. Kaasamine

27. oktoobril 2025 kell 10.00 kuni 12.10 toimus huvigruppide arutelukoosolek hübriidvormis (ministeeriumide ühishoone saalis Suur-Ameerika 1, Tallinn) ja MS Teams koosolekuna). Kutsed saadeti e-posti teel järgmistele huvitatud osapooltele: Enefit Power AS, VKG AS, Alexela AS, AS Utilitas, Eesti Elektritööstuse Liit, Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühing, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit, Eesti Turbaliit, Eesti Transpordikütuste Ühing, Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eesti Rohetehnoloogia Liit, Rohetiiger, Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Keskkonnaõiguse Keskus ja *Fridays for Future* Eesti.

Arutelukoosolekule tuli kohale kaks ja veebi kaudu osales koosolekul 38 osalejat. Kaasamiskoosolekule registreerunud osalejate nimistu on toodud vahearuande lisas 1.

Kaasamiskoosolekul osalejatele tutvustati töö lähteülesannet ja töö teostajate SEI Tallinna ja TÜ metoodikat töö läbiviimiseks. Aruteluks esitati teiste riikide kogemusele ja ELi taksonoomiamäärustele tuginev esmane olulise kliimamõju määratlus järgmises sõnastuses:

Oluline kliimamõju on kavandatava tegevuse otsene või kaudne mõju, mis võib märkimisväärselt suurendada riigi summaarset kasvuhoonegaaside (KHG) heidet või takistada süsiniku sidumist mahu, mis ületab [KeHJS sätestatud] künnisväärtusi; vähendada piirkonna või sektori võimekust kliimamuutuste negatiivsete mõjudega (nt üleujutused, kuumalained, tormid, põuad, tuleoht) kohaneda; mõjutada oluliselt teiste sektorite või ökosüsteemide kliimakohanemisvõimet või süsinikubilanssi.

Olulise kliimamõju määratluse osas oodati arutelus vastuseid järgmistele küsimustele:

- Kas sõnastust on vaja täpsustada või muuta? Kui jah, siis kuidas ja miks?

Teise olulise teemana pakuti aruteluks välja võimalused künnisväärtuste seadmiseks kliimamõju olulisuse määratlemisel. Osalejatele esitleti kahte eri lähenemist künnisväärtuste seadmiseks:

Variant A: Seada KHG heite numbriline väärtus lähtuvalt ELi taksonoomiamääruse rakendusjuhendites toodud olulise kliimamõju künnisväärtusest 20 000 tCO₂ekv/a.

Tegevusega kaasneb **KHG heide 20 000 ja enam tonni CO₂ekv/aastas** - oluline mõju, KMH käigus vaja läbi viia põhjalik (mõjuala1-3) kliimamõjude hindamine riiklikke kliimaeesmärke silmas pidades.

Tegevusega kaasneb **KHG heide 5000–20 000 tonni CO₂ekv/aastas** - mõõdukas mõju, KMH käigus vaja läbi viia osaline (mõjuala1-2) kliimamõjude hindamine (kui tegevus toimub tundlikul alal, siis põhjalik kliimamõjude hindamine).

< 5 000 tonni CO₂ekv/aastas - tõenäoliselt väheoluline mõju, KMH käigus vaja läbi viia esmane (mõjuala 1) kliimamõjude hindamine (kui tegevus toimub tundlikul alal, siis osaline kliimamõjude hindamine).

Variant B: seada künnisena protsent üleriigilisest või sektori eesmärgist.

Tegevusega kaasneb **KHG heide, mille kogus ületab 0,1% riiklikust või 1% sektori kliimaeesmärgist** - oluline mõju, KMH käigus vaja läbi viia põhjalik (mõjuala 1-3) kliimamõjude hindamine riiklikke kliimaeesmäärke silmas pidades.

Tegevusega kaasneb **KHG heide, mille kogus jääb vahemikku 0,05%-0,1% riiklikust või 0,25-0,5% sektori kliimaeesmärgist** - mõõdukas mõju, KMH käigus vaja läbi viia osaline (mõjuala 1-2) kliimamõjude hindamine (kui tegevus asub tundlikul alal, siis põhjalik kliimamõjude hindamine).

Tegevusega kaasneb **KHG heide, mille kogus jääb alla 0,05 % riiklikust või 0,25% sektori kliimaeesmärgist** - väheoluline mõju, KMH käigus vaja läbi viia esmane (mõjuala 1) kliimamõjude hindamine (kui tegevus asub tundlikul alal, siis osaline (mõjuala 1-2) kliimamõjude hindamine).

Arutamiseks esitati järgmised küsimused:

- 1) Kumba alternatiivi eelistate KMH käigust põhjaliku kliimamõju hindamise künnisena - kas numbrilist või suhtarvu? Miks?
- 2) Kas pakutav(ad) künnisväärtuse tase(med) on teie sektorile sobivad? Kui ei, siis mis tase teie sektorile sobib paremini? Palun põhjendage soovitusi.

Arutelu käigus esitati rida küsimusi ja ettepanekuid, mis puudutasid olulise kliimamõju määratlemise vajalikkust, olulise kliimamõju definitsiooni pädevust ja katvust ning esialgselt väljapakutud künnisvõimsuste tasemete mõju nii ettevõtlusele kui ka KMH läbiviimise töömahule.

Kaasamiseminaril kõlas tugevalt soov lihtsa ja kiiresti kontrollitava künnise järele.. Korduvalt öeldi, et kui eesmärk on menetlust lihtsustada, peab künnis olema numbriline ja ühene. Protsendipõhine variant tundus keerukam, sest see sõltub eesmärkide ajalisest muutumisest ja sektorite erinevast baasist.

Väljendati ka muret, et 20 000 t (ja vah vahemikud) ei tee asja tegelikult lihtsamaks. Juba selleks, et teada, kas 20 000 t ületatakse, peab tegema sisuliselt KHG heite arvutuse. See tähendab, et "lihtne eelfilter" ei teki.

Ettevõtete esindajatel oli soov piirduda künnise kontrollimisel esmalt ainult otseste heidetega (skoop 1, mõnikord 1–2). Ettevõtjatel ja keskkonnamõju hindajatel ei ole algfaasis andmeid, et kohe skoop 3 välja arvutada. Pakuti loogikat: kõigepealt otsene heide ja alles siis, kui künnis ületatakse, minnakse detailsemaks.

Tugevalt kõlas ka vajadus väga täpselt sõnastada "olulise kliimamõju" definitsioon. Seminaril pakutud kirjeldus oli liiga lai: koos on heide, sidumise halvendamine, kliimariskide suurendamine ja kohanemisvõime mõjutamine. Taheti, et need oleks eristatavad või sõnastus konkreetsem.

Väljendati ka ebakindlust tulevaste sektoripõhiste KHG vähendamise eesmärkide kliimaseaduses sätestamise pärast. Kui künnis seotakse muutuvate riiklike eesmärkidega, siis muutub ka künnise tähendus, samal ajal kui load on pikaajalised. Muretseti, et raamistik, mille külge seotakse, ei ole veel kehtiv.

Tõstatati ka küsimus, kas kliima eraldi välja tõstmine KMH-s on üldse põhjendatud. Tõsteti esile, et teistel KMH valdkondadel pole sellist eraldi künnise ja definitsiooni süsteemi. See seab kahtluse alla eristuse loogika.

Oluline oli ka küsimus, millises õigusaktis peaks olulise kliimamõju defineerima. Arvati, et mõni valdkondlik regulatsioon või muu raam oleks loogilisem kui kaasamisseminaril mainitud variandid.

Märkus sektorite erineva koormuse kohta. Mõnes tegevuses (nt suur pindala, teatud kaevandamine) on selge juba mahust, et lävend ületatakse, aga muudes tegevustes peab tegema detailse arvutuse. Seega ühtne number koormab ebavõrdselt.

Keskkonnaameti hinnangul on vajalik sätestada olulise kliimamõju definitsioon, paika panna konkreetsed arvulised künnised, millest alates loetakse kliimamõju oluliseks KMH tegemise ja tegevusloa andmise kontekstis, ning konkreetsed alused, mille puhul peaks tegevus olema keelatud riigi kliimaeesmärke arvesse võttes.

Viited

1. Eesti kaheksas kliimaaruanne ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni elluviimise kohta <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2023-05/Eesti%208.%20kliimaaruanne%20%28eesti%20keeles%2C%202022%29.pdf>
2. Ehitusseadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072013008?leiaKehtiv>
3. EUROPEAN COMMISSION COMMISSION NOTICE Technical guidance on the climate proofing of infrastructure in the period 2021-2027 (2021/C 373/01) <https://ec.europa.eu/newsroom/cipr/redirection/document/79866>
4. European Commission. Progress Report 2024 Climate Action https://climate.ec.europa.eu/document/download/7bd19c68-b179-4f3f-af75-4e309ec0646f_en?filename=CAPR-report2024-web.pdf
5. Finlex tõlge YVA Laki 252/2017 <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/687791/mainPdf/main.pdf?timestamp=2017-05-04T21%3A00%3A00.000Z>
6. Finlex tõlge Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 277/2017 <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saadوسkaannokset/2017/eng/277>
7. Finlex tõlge SOVA Asetus 200/2005, amendments up to 768/2023 <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/688385/mainPdf/main.pdf?timestamp=2005-04-07T21%3A00%3A00.000Z>
8. German Federal Climate Change Act (Bundes-Klimaschutzgesetz (KSG)) <https://faolex.fao.org/docs/pdf/ger192218.pdf>
9. GREENHOUSE GAS EMISSIONS IN ESTONIA 1990-2023 NATIONAL INVENTORY DOCUMENT SUBMISSION TO THE UNFCCC SECRETARIAT Common Reporting Tables (CRT) 1990–2023 <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2025-01/Kasvuhoonegaaside%20inventuuri%20aruanne.pdf>
10. Greenhous Gas Protocol. IPCC Global Warming Potential Values 2024-08. <https://ghgprotocol.org/sites/default/files/2024-08/Global-Warming-Potential-Values%20%28August%202024%29.pdf>
11. Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung.(Saksa KMH määrus) <https://www.gesetze-im-internet.de/uvpg/>
12. Ilmastovaikutukset ja ympäristölupamenettely. Valtioneuvoston Selvitys- ja Tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:43. Ympäristöministeriö 2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/117d7b1b-0631-40ce-b725-ce6feff91450/content>
13. Ilmastovaikutusten arviointi YVAssa ja SOVAssa – vaikutusten tunnistaminen ja johdonmukainen käsittely.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/202c58cd-65ba-4c23-9d9a-b408accd1f76/content>

14. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus

15. <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072025058?leiaKehtiv>

16. Keskkonnaministri määrus nr 34 Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded, Vastu võetud 01.09.2017

<https://www.riigiteataja.ee/akt/106092017001>

17. Keskkonnaseadustiku üldosa seadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/117032023031?leiaKehtiv>

18. Kliimakindla majanduse seadus EELNÕU 29.09.2025 (Asustusesiseseks kasutamiseks)

19. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä.

<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2017/252>

10. Legal 500 Country Comparative Guides 2025. Denmark Environment

<https://www.legal500.com/guides/chapter/denmark-environment/?export-pdf>

11. OECD Economic Surveys: Sweden 2025

https://www.oecd.org/en/publications/2025/06/oecd-economic-surveys-sweden-2025_70cad22e.html

12. Planeerimisseadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072025036?leiaKehtiv>

13. Riigikohtu lahend 11. oktoobril 2023 kohtuasjas 3-20-771

<https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-04/3-20-771.pdf>

14. Soovitused kliimamõju hindamiseks KSHs ja KMHs ning kliimakaalutluste arvesse võtmiseks haldusotsustes. Keskkonnaõiguse Keskus, 2023

<https://media.voog.com/0000/0036/5677/files/Kliimamoju-hindamise-suunis%20K%C3%95K2023.pdf>

15. Swedish Climate Policy Council Annual Report 2025

<https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2025/04/swedishclimatepolicycouncilclimatepolicycouncilreport2025.pdf>

16. Swedish Environmental Code (Miljöbalken)

<https://www.government.se/contentassets/be5e4d4ebdb4499f8d6365720ae68724/the-swedish-environmental-code-ds-200061/>

17. Swedish Environmental Assessment Ordinance (2017:966)

<https://faolex.fao.org/docs/pdf/swe187160.pdf>

18. Vabariigi Valitsuse määrus nr 224 “Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhinnang, täpsustatud loetelu” Vastu võetud 29.08.2005.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/103062015002?leiaKehtiv>

Lisa 1. Kaasamiskoosolekule registreerunute nimekiri

N R	NIMI	E-MAIL	ETTEVÕTE	KOHAPEAL/ TEAMS
1	Jaak Järvekülg	jaak@dge.ee	OÜ Hendrikson & Ko	Teams
2	Kaari Susi	kaari@dge.ee	OÜ Hendrikson & Ko	Teams
3	Diana Matejuk	diana@alkranel.ee	Alkranel OÜ	Teams
4	Krista-Maria Alas	krista-maria.alas@fuelsunion.ee	Eesti Transpordikütuste Ühing	Teams
5	Eva Truuverk Teele	eva@rohetiiger.ee	Rohetiiger	Teams
6	Kaljurand Kertu	teele@environment.ee	ELLE OÜ	Teams
7	Birgit Anton	kertubirgit@k6k.ee	Keskonnaõiguse Keskus	Teams
8	Tanel Esperk	tanel@alkranel.ee	Alkranel OÜ	Teams
9	Siiri Lahe	siiri.lahe@estoniancell.ee	AS Estonian Cell	Teams
10	Kaire Kuldpere	Kaire.Kuldpere@utilitas.ee	OÜ Utilitas	Teams
11	Alar Noorvee	alar@alkranel.ee	Alkranel OÜ	Teams
12	Gertrud Einmann	Gertrud@steiger.ee	OÜ Inseneribüroo STEIGER	Teams
13	Priit Mändmaa	priit.mandmaa@wec-estonia.ee	World Energy Council Estonia	Teams
14	Piret Toonpere	piret@lemma.ee	Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing	Teams
15	Aadu Niidas	aadu@steiger.ee	OÜ Inseneribüroo STEIGER	Teams
16	Ingrid Vinn	ingrid@dge.ee	OÜ Hendrikson & Ko	Teams
17	Sirli Pehme	s.pehme@gmail.com		Teams
18	Maris	maris@evecon.ee	Evecon OÜ	Teams
19	Kristiina	kristiina.nauts@utilitas.ee	OÜ Utilitas	Teams
20	Tuuli	tuuli@merano.ee	Merano OÜ	Teams

Juliste Keskkonnamõju määramine

56

Tõnuri

Nauts

Vreimann

Truu

Umbleja

23	Krista Lahtvee	krista@dge.ee	OÜ Hendrikson & Ko	Teams
24	Anna-Helena Purre	Anna-Helena@steiger.ee	OÜ Inseneribüroo STEIGER	Teams
25	Elar Põldvere	elar@alkranel.ee	Alkranel OÜ	Teams
26	Tõnis Vare	tonis.vare@elektriliit.ee	Eesti Elektritööstuse Liit	Kohapeal
27	Kaarel Karolin	kaarel.karolin@skpk.ee	Skepast&Puhkim OÜ	Kohapeal
28	Valdur Lahtvee	valdur.lahtvee@sei.org	SEI Tallinn	Kohapeal
29	Terje Tammekivi	terjetammek@gmail.com	UT	Teams
30	Ivo Krustok	ivo.krustok@sei.org	SEI Tallinn	Kohapeal
31	Marko Kaasik	marko.kaasik@ut.ee	UT	Kohapeal
32	Marko Udras	Marko.Udras@koda.ee	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Teams
33	Meelis Münt	meelis.munt@vkg.ee	VKG	Kohapeal
34	Imre Aruoja	imre.aruoja@vkg.ee	VKG	Teams
35	Merilin Keerme	merilin.keerme@vkg.ee	VKG	Teams
36	Kristin Pille	kristin.pille@vkg.ee	VKG	Teams
37	Grete Treiman	grete.treiman@vkg.ee	VKG	Teams

LISA 2. KHG heite (CO₂ekv) künnisväärtust 20 000 tonni ületanud turbatootmis-ettevõtted- ja alad 2024. aastal

Tabel 1a. KHG heite (CO₂ekv) künnisväärtust 20 000 tonni ületanud turbatootmisettevõtted 2024. aastal.

Nr	Ettevõtte nimi	Kütteturba kaevandus maht (t)	Aiandusturba kaevandusma ht (t)	Tootmismaa pindala (ha)	Heide kütte- turbast (t)	Heide aiandus- turbast (t)	Heide pinnalt (t)	Kogu- heide 2024 (t)
1	AS Tootsi Turvas	106000	119800	3877	134466	286044	12583	433093
2	AS Nurme Turvas	25200	58000	183	27594	105270	1654	134518
3	OÜ ASB Greenworld Eesti	26200	42300	643	28689	76775	2490	107954
4	AS Elva E.P.T.	6700	38200	418	7337	69333	992	77661
5	Kraver AS	0	32600	210	0	59169	1046	60215
6	AS Ahtol	8700	21700	470	9527	39386	698	49610
7	OÜ Kekkila Eesti	0	21300	317	0	38660	460	39119
8	AS Torf	4500	21200	165	4928	38478	1246	44651
9	AS Farve	16200	18500	558	17739	33578	0	51317
10	AS Prelvex	13800	17400	836	15111	31581	2208	48900
11	AS Turvas	1800	14800	440	1971	26862	0	28833
12	ERA Valduse AS	2900	14700	369	3176	26681	1422	31278
13	OÜ Rakvere Põllumaj. tehnika	0	14600	612	0	26499	1310	27809
14	Biolan Baltic OÜ	0	13100	610	0	23777	1699	25475
15	AS Ramsi Turvas	7500	12400	544	8213	22506	1398	32117
16	AS Tara-Torf	6700	9800	689	7337	17787	531	25655

17	AS Tartu Jõujaam	13900	6900	172	15221	12524	358	28102
18	OÜ MV Turvas	21300	0	512	23324	0	1173	24497

Tabel 1b. KHG heite (CO₂ekv) künnisväärtust 20 000 tonni ületanud turbatootmisaladelt 2024. aastal.

Loa nr.	Ettevõtte nimi	Tootmisala	Kütteturba kaevandus maht (t)	Aiandus-turba kaevandus maht (t)	Tootmismaa pindala (ha)	Heide kütte-turbast (t)	Heide aiandus-turbast (t)	Heide pinnalt (t)	Kogu-heide 2024 (t)
KMIN-070	AS Tootsi Turvas	Lavassaare ja Elbu	65700	49300	2290	71942	89480	4170	165591
KMIN-033	AS Nurme Turvas	Elbu IV	0	42400	500	0	76956	898	77854
KMIN-029	AS Elva E.P.T.	AS Elva E.P.T.	6700	38200	552	7337	69333	992	77661
HARM-041	AS Tootsi Turvas	Sooniste II	12500	34000	253	13688	61710	454	75851
KMIN-127	OÜ ASB Greenworld Eesti	Nurme	26200	18700	499	28689	33941	896	63526
KMIN-009	AS Nurme Turvas	Nurme Turvas	25200	15600	492	27594	28314	497	56405
KMIN-023	AS Tootsi Turvas	Puhatu	21000	12600	1226	22995	22869	2202	48066
KMIN-125	AS Tootsi Turvas	Lavassaare II	0	25400	202	0	46101	363	46464

Stockholm Environment Institute

L.MK/333334	OÜ ASB Greenworld Eesti	Nurme III	0	23600	388	0	42834	696	43530
KL-507760	AS Tootsi Turvas	Pööravere	0	21300	445	0	38660	800	39460
Rapm-095	AS Tootsi Turvas	Kuislemma	0	21300	282	0	38660	506	39166
KL-512199	AS Torf	Laiküla III	0	16300	134	0	29585	241	29825
VILM-020	AS Kraver	Tässi	0	13900	210	0	25229	378	25607
HARM-055	AS Tootsi Turvas	Leva	6500	8800	130	7118	15972	233	23322
KMIN-044	AS Prelvex	Prääma	3100	10500	367	3395	19058	658	23110
HARM-063 (L.MK.HA- 36003)	As Ahtol					7337	17787	531	25655